

N:o 2.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om domsagas kansli, till lag om ändrad lydelse af vissa §§ i konkurslagen, till lag angående ändrad lydelse af 27 § i lagen om boskilnad den 1 Juli 1898, till lag om ändrad lydelse af 9 § i förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo, samt till lag angående ändrad lydelse af 11 och 12 §§ i förordningen den 4 mars 1862 om tiödrig preskription och om årsstämmning; gifven Stockholms slott den 29 november 1901.

Under åberopande af bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kongl. Maj:t härmed, jemlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till:

- 1) lag om domsagas kansli;
- 2) lag om ändrad lydelse af vissa §§ i konkurslagen;
- 3) lag angående ändrad lydelse af 27 § i lagen om boskilnad den 1 juli 1898;
- 4) lag om ändrad lydelse af 9 § i förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo; samt

5) lag angående ändrad lydelse af 11 och 12 §§ i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

L. Annerstedt.

Förslag

till

Lag

om domsagas kansli.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Domare å landet åligger att viss tid, minst två timmar, hvarje helgfri dag hålla domsagans kansli för rättsökande tillgängligt. Kansliet skall finnas inom domsagan å ställe, som af domaren bestämmes. Har domaren erhållit tillstånd att bo utom domsagan, må han dock förlägga kansliet till sin boningsort.

Underrättelse om stället, der kansliet finnes, och om tiden, då det på grund af stadgandet i denna § hålles tillgängligt, skall vara anslagen inom hvarje tingslag å rättens dörr samt meddelas Konungens befallningshafvande, som har att låta införa tillkännagifvande derom i allmänna tidningarne och i länskungörelserna en gång i början af hvarje år samt dessutom minst fjorton dagar innan förändring i något af sagda hänseenden sker. Å kansliets dörr skall ock finnas anslag om tiden, då kansliet, enligt hvad nu är sagdt, hålles tillgängligt.

2 §.

I hvarje domsaga skall finnas kanslibitråde, som, efter ty domaren bestämmer, har att tjenstgöra å kansliet.

Å tid, då kansliet enligt 1 § hålles tillgängligt, skall kanslibiträdet vara å kansliet tillstädes, der domaren är frånvarande.

3 §.

Kanslibiträdet åligger, när domaren icke sjelf tager befattning med ärende, hvarom nedan förmäles, att å kansliet, då det hålles tillgängligt:

emottaga handling, hvilken enligt lag må till domaren ingifvas, äfvensom vad, anmälan eller annan framställning, som ankommer på pröfning eller åtgärd af domaren;

emottaga och öppna bref och andra försändelser, ställda till domsagens kansli; samt

utfärda stämning, såvidt fråga ej är om offentlig stämning å borgenärer eller om utsättande i stämningen af urtima ting eller af syn på stället.

Derförutom har kanslibiträdet, der domaren så förordnar, att på hans ansvar å kansliet, då det hålles tillgängligt, tillhandahålla expeditioner och andra handlingar, hvilka rättsökande eger att hos domaren utbekomma.

4 §.

Har kanslibiträdet enligt 3 § emottagit handling, vad eller framställning eller utfärdat stämning, vare, der ej nedan annorlunda stadgas, det så gilt, som hade domaren sjelf det gjort.

5 §.

Öfver handlingar, vad och framställningar, som af kanslibiträdet på domarens vägnar emottagas, skall föras diarium; dock vare ej nödigt, att deri antecknas begäran om utbekommande af expedition, så framt den genast utlemnas.

Kanslibiträdet åligger att på begäran meddela utdrag af diariet. Då vad af kanslibiträdet emottages, skall sådant utdrag, ehvad begäran derom framställes eller ej, utan afgift meddelas; och skall deri tilläggas erinran att, der vadet af domaren pröfvas lagligt, vadebevis af honom utfärdas.

6 §.

Domaren åligger att dagligen eller, der till följd af ombetsresa eller af annan laga orsak hinder därför möter, så snart hindret upphört, taga del af diariet samt derefter med inkomna ärenden vidtaga den åtgärd, som på honom ankommer.

Skall enligt lag eller särskild författning sådan åtgärd vidtagas inom viss tid efter det ärende inkommit, varde tiden räknad från den dag, domaren egt tillfälle att erhålla kännedom om ärendet. Der åtgärden skall vidtagas å viss dag, som, då ärendet inkommer, redan är bestämd, skall på sakegarens eget äfventyr komma, om domaren ej blifver i tillfälle att om ärendet taga kännedom så tidigt, att åtgärden kan å den bestämda dagen vidtagas.

Har i konkursmål tid för aflemnande af skriftligen författade anmärkningar mot bevakade fordringar blifvit utsatt, och finner domaren sig förhindrad att sjelf vid den tids utgång till rättens ombudsman öfversända inkomna anmärkningsskrifter, underrätte derom kanslibiträdet, som derefter har att om öfversändandet besörja; och åligger domaren att för hvarje sådant fall meddela kanslibiträdet nödiga upplysningar.

7 §.

Är någon förordnad att vara ordförande i egodelningsrätt eller att eljest såsom domare hålla viss förrättning eller visst slag af förrättning, må framställning, som angår sådan förrättning, emottagas och handläggas å domsagans kansli efter ty i denna lag är stadgadt; och vare det så gilt, som hade den förordnade sjelf det gjort.

Framställning, som sålunda inkommit, skall genom domarens eller kanslibiträdets försorg meddelas den förordnade.

8 §.

Kanslibiträde förordnas af domaren. Der sådant finnes nödigt, må domaren ock förordna en eller flere suppleanter att i den ordning, som af domaren bestämmes, i kanslibiträdets ställe tjenstgöra.

Förordnande, som här är nämndt, eger domaren återkalla, när så skäligt pröfvas. Deröfver må klagan ej föras.

Då förordnande meddelas eller upphör, skall anmälan ofördröjligen göras hos hofrätten samt hos Konungens befallningshafvande, hvilken har att införa tillkännagifvande derom i länskungörelserna.

9 §.

Till kanslibiträde eller dess suppleant må förordnas man eller qvinna, som uppnått myndig ålder och pröfvas för uppdraget lämplig.

10 §.

Kanslibiträde stånde för sin befattning under tjenstemannaansvar.

11 §.

Består domsaga af flera tingslag och är i någotdera särskild domare förordnad; må han för det tingslag hålla särskildt kansli, der hofrätten med hänsyn till tiden för förordnandet och öfriga förekommande omständigheter pröfvar det lämpligen kunna ske.

Hvad om domsagas kansli är stadgadt ege motsvarande tillämpning å tingslags kansli, hvarom nu är sagdt.

12 §.

Genom hvad i denna lag är stadgadt göres ej inskränkning i domares skyldighet att i embetsärenden sjelf tillhandagå rättsökande.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1903.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse af vissa §§ i konkurslagen.

Häriigenom förordnas, att 7 § 2 mom. samt 69, 71, 73 och 86 §§ konkurslagen, skola erhålla följande ändrade lydelse:

7 § 2 mom.

År sådan ansökning gjord af borgenär; förelägge domaren gäldenären lämpligen kortaste tid och, der han är aflägsset boende, högst en vecka efter delfäendet, att sig deröfver förklara: och bör sökanden tillställa domaren bevis öfver delgifvandet sist inom fjorton dagar efter det föreläggandet meddelades, eller vare ansökningen förfallen, der ej sökanden styrker, att gäldenären ej anträffas kunnat. Medgifver gäldenären borgenärens ansökning; förfare domaren såsom i föregående mom. sagdt är: gör gäldenären jäf emot ansökningen, eller blifver han med förklaring ute; hänskjutes saken till rätten, och vare lag som i 6 § 2 mom. sagdt är.

§ 69.

På den inställedag, som, enligt 14 §, varder genom den offentliga stämningen för fordringars anmälände bestämd, skola tillstädesvara, i stad rättens ordförande eller annan af rätten dertill utsedd ledamot, och å landet domaren, att ordet vid förhandlingarna föra, så ock rättens

ombudsman, gode männen och gäldenären; dock må de sednares utelämnande ej hindra ärendets handläggning. Ordföranden uppläse gäldenärens konkursansökning eller, der egendomsafträdet tvunget är, den derom förda skriftväxling, jemte beslutet derom, så ock öfriga handlingar, deraf parterna om saken nödig kunskap få kunna. Derefter uppgifve hvar borgenär skriftligen sin fordran med den rätt, han påstår: lägga ock de handlingar in, på hvilka han sin talan grundar, eller afskrifter deraf, med åtecknad bevis af rättens betjente eller af två andra trovärdige män, att de med hufvudskrifterna lika äro. Har borgenär före inställedagen bevakningshandlingar aflemnadt, i stad till rätten samt, å landet, till domaren, varde det ock tillkännagifvet.

Hafva å landet bevakningshandlingar inom sagda tid ingifvits, men hinder mött för deras föredragande å inställedagen, skall genom domarens försorg meddelas rättens ombudsman underrättelse derom äfvensom upplysning om borgenärens hemvist, i händelse uppgift derom innehålles i handlingarna. Finnes sådan uppgift eller är borgenärens hemvist eljest känt, åligger ombudsmannen att ofördröjligen på konkursboets bekostnad med allmänna posten tillsända borgenären underrättelse derom, att handlingarna icke blifvit å inställedagen anmälda och förty icke kunnat till pröfning upptagas.

71 §.

Vill någon å inställedagen närvarande borgenär, god man eller syssloman, eller ock gäldenären, der han tillstädes är, jäf emot en eller flera af de bevakade fordringarna göra, eller begär någon af dem råderum att sitt beslut derom, efter granskning af handlingarna, fatta; utsätte då ordföranden dels viss dag inom två veckor derefter, å hvilken anmärkningarna, skriftligen författade, sednast skola aflemnas till rätten eller domaren, dels ock, efter samråd med rättens ombudsman, lämplig ort, hvarest handlingarna under skriftväxlingstiden skola genom ombudsmannen parterna tillhandahållas, äfvensom viss dag, minst en och högst två veckor efter tiden för anmärkningarnas aflemnande, samt lämpligt ställe för parterna att inför ombudsmannen sammankomma, såsom i 74 § sägs. Ordföranden bestämme å inställedagen tillika viss dag, då parterna, derest emot bevakad fordran göres jäf, hvarom förlikning ej träffas kan, hafva att inför rätten sammankomma, i stad inom fjorton dagar efter sammanträdet inför ombudsmannen och på landet å det efter nämnda sammanträde först infallande lagtima ting, der urtima ting ej varder äskadt. Begär någon af parterna för anmärkningars af-

gifvande och sammanträdet inför ombudsmannen längre tid, än nu sagdt är, och är saken vidlyftig; då må ordföranden anstånd medgifva, dock ej utöfver hvad nödigt pröfvas.

Ej må emot fordran, som å inställelsedagen anmäld är, jäf annorledes än i nu stadgad ordning framställas.

73 §.

Nu hafva skriftligen författade anmärkningar i föreskrifven tid inkommit, öfverlemne rättens ordförande eller domaren de skrifter till rättens ombudsman.

Har borgenär i bevakningsinlaga uppgifvit sitt hemvist eller är det eljest känt, åligger ombudsmannen, der jäf mot den borgenärs fordran gjorts, att ofördröjligen på konkursboets bekostnad med allmänna posten tillsända honom underrättelse derom, att jäf blifvit framställt, så ock om den ort, hvarest handlingarna under skriftvexlingstiden hållas parterna till handa, samt om tiden och stället för sammanträdet inför ombudsmannen.

Sådan underrättelse skall, der borgenär, som för sin rätts bevakande stält ombud för sig, så begär, i stället tillsändas ombudet.

86 §.

Yrkande, att anmäld fordran med ed fästas skall, göres skriftligen, i den ordning och inom den tid, som för jäf emot fordringar förr stadgade äro. Ej må sådant yrkande i bevakningsinlaga väckas. Rätten eller domaren förelägge den, emot hvilken yrkandet framställles, att, inom viss tid af högst en månad från det han af föreläggandet erhållit del, edgången fullgöra och med bevis derom inkomma.

Föreläggandet bör borgenären tillställas så, som i lag om stämning stadgas; åliggande dock borgenär, hvilken förmånen af sådant delgifnings-sätt sig tillförsäkra vill, att i bevakningsinlagan uppgifva viss ort inom riket, der han eller ombud för honom träffas kan. Har han det underlåtit, ege rätten eller domaren förordna, att föreläggandet uti allmänna tidningarna införas må; och anses i sådant fall borgenären af föreläggandet undfå del den dag, detsamma sålunda kungöres.

Den, på grund af hvilkens yrkande föreläggandet blifvit meddeladt, vare pligtig att delgifvandet deraf ombesörja och bevis derom till rätten eller domaren ingifva inom en månad från den dag, föreläggandet meddelades. Försummar han det och anmäler han ej hinder, som

af rätten godkännes; varde edgångsyrkandet utan afseende lemnadt. Varder anmältdt förfall godkändt; sätte rätten ut ny tid, hvarinom bevis öfver delgifvandet inlemnas skall; dervid rätten, om borgenär eller ombud för honom ej kunnat anträffas å ort, som i bevakningsinlaga uppgifvits, eger förordna, att föreläggandet, genom dess införande i allmänna tidningarna, borgenär delgifvas må.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1903.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse af 27 § i lagen om boskilnad den 1 juli 1898.

Häri genom förordnas, att 27 § i lagen om boskilnad den 1 juli 1898 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Är makars bo till konkurs afträdt, och vill make i sammanhang med konkursen söka boskilnad, gifve sin ansökning in sist å tid, som för inställelse i konkursen är i den offentliga stämningen utsatt.

Sökes boskilnad, och vill make, att viss egendom, som maken påstår vara dess enskilda, ej skall gå i betalning för gäld, som i konkursen bevakas, eller att makens giftorätt eller någon del deraf skall för sådan gäld fredas, begäre undanskiftande inom tid, som nu är sagd, eller hafve sin talan härutinnan förlorat. Lag samma vare, der före konkursen boskilnad blifvit sökt, men skifte ännu ej skett.

Har å landet ansökning om boskilnad eller undanskiftande blifvit gjord inom stadgad tid, men hinder mött för ansökningens föredragande å inställedagen i konkursen, skall i fråga om parternas hörande tillämpas hvad i konkurslagen är förordnad beträffande fordringsanspråk, som anmälas efter inställedagen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1903.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse af 9 § i förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo.

Häriigenom förordnas, att 9 § i förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo skall erhålla följande ändrade lydelse:

Har efterlevande make eller arfvinge egendom afträdt, och vilja sterbhusdelegarne å någondera sidan egendom undanskifta, göra derom skriftlig ansökning sist å tid, som i den offentliga stämningen för inställelse utsatt är; och varde, sedan sterbhusdelegarne å andra sidan samt borgenärerna, på sätt i konkurslagen om granskning af bevakade fordringsanspråk sägs, erhållit tillfälle att i frågan sig yttra, ansökningen efter lag af rätten bedömd, ändå att jäf deremot ej gjordt är.

Är å landet ansökning om undanskiftande gjord inom tid, som nu är sagd, men har hinder mött för ansökningens föredragande å inställedagen i konkursen, skall i fråga om parternas hörande tillämpas hvad i konkurslagen är förordnadt beträffande fordringsanspråk, som anmälas efter inställedagen.

Om undanskiftande för gäld, som efter inställedagen bevakats, lände till efterrättelse hvad i 29 § af lagen om boskildnad finnes stadgadt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1903.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse af 11 och 12 §§ i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming.

Häriigenom förordnas, att 11 och 12 §§ i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming skola erhålla följande ändrade lydelse:

11 §.

Då kallelse är så sökt, som i 9 § sägs, utfärde rätten offentlig stämning å okända borgenärer, att sist före klockan tolf å viss dag, näst efter ett år, gifva sina fordringar an: är boet å landet, och äskas ej urtima ting, då må inställelsen utsättas till det lagtima ting, som näst efter ett år infaller. Stämningen varde å rättens dörr anslagen ett år före inställelsedagen och i allmänna tidningarna kungjord tre gånger, första gången tio och tredje gången sist fyra månader, innan den dag inträffar. Kronans ombudsman i orten och alla inländska borgenärer, som å den i 9 § omförmälda förteckning upptagna äro, skola om stämningen särskildt underrättas; och foge rätten eller domaren anstalt, att sådan underrättelse varder minst en månad före inställelsedagen dem meddelad.

På den inställelsedag angifve hvar borgenär muntligen eller skriftligen sin fordran. Har borgenär före inställelsedagen ingifvit skriftlig anmälan om fordran, i stad till rätten samt å landet till domaren, varde det ock tillkännagifvet.

Anmälan om fordran må i betaldt bref med allmänna posten till rätten eller domaren insändas; och skall anmälan, som blifvit sålunda insänd, anses ingifven å tid, då den emottagits af den, till hvilken sådan anmälan enligt lag bör aflemnas.

12 §.

Uraktlåter borgenär, den der ej finnes upptagen å omförmälda förteckning, att sin fordran å den i årsstämningen utsatta inställelsedag angifva, och varder ej heller förut ingifven anmälan om fordringen då föredragen efter ty i 11 § är sagdt, hafve borgenären sin talan förlorat emot gäldenär, som ej visas hafva före inställelsetiden egt eller å nämnda tid erhållit vetskap om fordringens tillvaro: och vare gäldenär, som för sådan fordran sökes, pliktig, der borgenär det äskar, med ed betyga, att den fordran ej var honom känd före inställelsetidens utgång: brister han åt eden, eller styrkes annorledes, att han om fordringen egt kunskap, som sagdt är, betale då sin andel af gälden.

Är årsstämning af förmyndare tagen för person, som till myndiga år kommit, men blifvit under förmyndare stäld; då hafve ock borgenär, hvarom nu nämndt är, sin talan förlorat, der ej förmyndaren visas hafva om fordringen egt eller erhållit vetskap, såsom förut är sagdt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1903.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott fredagen den 28 april 1899*

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve DOUGLAS,
Statsråden: herr friherre ÅKERHJELM,
 WIKBLAD,
 friherre RAPPE,
 ANNERSTEDT,
 VON KRUSENSTJERNA,
 grefve WACHTMEISTER,
 CLAËSON,
 DYRSSEN.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Annerstedt anmälde i underdånighet:

dels nya lagberedningens med underdånig skrifvelse den 15 november 1890 öfverlemnade förslag till lag angående domsagas kansli, till lag angående förändrad lydelse af 7 § 2 mom. samt 71, 73 och 86 §§ konkurslagen den 18 september 1862, till lag angående förändrad lydelse af 10 § i förordningen om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo den 18 september 1862 samt till förordning angående skyldighet för domare å landet att till rättsökande öfversända handlingar med posten;

öfver hvilka förslag rikets allmänna hofrätter efter underlydande häradshöfdingars hörande afgifvit infordrade underdåniga utlåtanden;

dels Riksdagens underdåniga skrifvelse den 13 maj 1896, deri Riksdagen anhållit, att Kongl. Maj:t tacktes, efter utredning i hvilken omfattning det kunde tillåtas att handlingar i konkursmål finge i betaldt bref med allmänna posten till rätten eller domaren insändas, för Riksdagen framlägga förslag till de lagändringar i berörda syfte, hvilka ansåges böra vidtagas.

Efter att hafva redogjort för innehållet af ifrågavarande handlingar anförde föredragande departementschefen:

»Hvad i de afgifna underdåniga utlåtandena blifvit vid nya lagberedningens förslag till lag om domsagas kansli erinradt synes icke vara af beskaffenhet att föranleda någon rubbning af de grunder, på hvilka detta förslag är byggt. Vid den granskning, som med hufvudsaklig ledning af ifrågavarande erinringar företagits, hafva emellertid vissa jemkningar i särskilda delar af förslaget befunnits önskvärda för vinnande af större tydlighet eller till undanrödjande af framställda betänkligheter emot de föreslagna bestämmelsernas innehåll.

Sålunda synes i 1 § af nya lagberedningens förslag böra meddelas noggrannare föreskrifter om kungörande af plats och tid för öppenhållande af domsagas kansli och i 2 § böra förtydligas, att det åligger kanslibiträde att, der ej domaren annorlunda förordnar, vara å kansliet tillstädes under den för dess öppenhållande bestämda tid, äfven om denna ännu ej hunnit kungöras.

Förslagets 3 § innehåller de hufvudsakliga bestämmelserna om kanslibiträdes göromål och befogenhet. Den senare är enligt ordalydelsen i beredningens förslag inskränkt till de tillfällen, då domaren icke är å kansliet närvarande. Häremot har erinrats, att missförstånd och förvecklingar lätt kunde af en sådan regel föranledas. I sjelfva verket lär det icke kunna förnekas, att, när fråga uppstode huruvida kanslibiträdet rätteligen egt handlägga ett visst ärende, det mången gång skulle befinnas vanskligt att utreda, om domaren vid tillfället varit närvarande, eller att det i och för sig är föga ändamålsenligt att låta kanslibiträdets befogenhet upphöra och återinträda, allt efter som domaren infinner sig å kansliet eller derifrån aflägsnar sig. Med anledning häraf torde vara lämpligt att ställa kanslibiträdets befogenhet att under kanslitiden å kansliet handlägga ett visst till bitrådets verksamhetsområde hänförligt ärende i beroende allenast af den förutsättningen, att ej domaren sjelf öfvertager ärendets handläggning.

Hvad angår förslagets bestämmelser derom, hvilka slags ärenden må af kanslibiträde å domarens vägnar handläggas, hafva i olika rättingar betänkligheter uttalats. Med hänsyn ej mindre till vigten af

åtskilliga bland de handlingar, hvilka rättsökande eger att hos domaren utbekomma, än äfven till de mindre stränga kompetensvilkor, som för anställning såsom kanslibitråde kunna uppställas, torde det också vara en alltför litet betryggande anordning, att, såsom enligt nya lagberedningens förslag är händelsen, kanslibitråde har att tillhandahålla de rättsökande alla sådana handlingar. Lämpligare torde vara att göra kanslibitrådes befogenhet i detta hänseende beroende af ett särskildt förordnande af domaren, som i följd häraf har tillfälle att efter sig företeende omständigheter afgöra, hvilka handlingars utlemnande kan åt kanslibitrådet anförtros, och därför ock med fullt skäl kan göras ansvarig för kanslibitrådet's åtgöranden eller försummelser.

Vidare torde — med anledning af hvad åtskilliga bland de i ärendet hörda hofrättsledamöter och häradshöfdingar yttrat och med anslutning till en vid nya lagberedningens förslag fogad reservation — de föreslagna bestämmelserna om skyldighet för domare att till rättsökande öfversända handlingar med posten böra utbytas emot föreskrifter om anställande hos hvarje domare af en kommissionär med uppgift motsvarande den, som tillkommer de nuvarande kommissionärerna hos åtskilliga embetsverk. Äfven i de numera gauska sällsynta fall, då domaren ej är bosatt i stad eller köping eller dermed jemförlig ort, kan hinder näppeligen möta att i närheten af kansliet finna någon lämplig person, som är villig att åtaga sig kommissionärskapet. I alla händelser undanröddas möjliga betänkligheter i detta hänseende, om, såsom äfven i öfrigt är ändamålsenligt, domaren kan till kommissionär förordna kanslibitråde eller dess suppleant. Hvad åter angår kostnaderna för den rättsökande allmänheten, kommer arvodet till kommissionären uppenbarligen icke att bestämmas till högre belopp än den godtgörelse, som enligt nya lagberedningens förslag skulle tillkomma domaren. Den i 3 § upptagna föreskrift om åliggande för kanslibitråde att besörja om handlingars försändande med posten till rättsökande lärers alltså kunna utgå, hvar emot i en särskild § införas nödiga bestämmelser om kommissionär, i den mån dessa bestämmelser kunna anses vara af civillags natur.

Kanslibitrådet's befogenhet att utfärda stämning är i nya lagberedningens förslag inskränkt till det fall, att ansökning derom gjorts skriftligen. Då likväl någon klagan icke försports i anledning deraf, att de personer, hvilka enligt nämnda brefvet den 8 januari 1746 af domaren må utses till utfärdande af stämning, äro dertill behörige, vare sig stämningsansökningen är muntlig eller skriftlig, torde skäl saknas att på angifna sätt inskränka kanslibitrådet's befattning i detta hänseende. I fall deremot, då i stämningen skall utsättas urtima ting eller, såsom

i vissa vattenrättsmål, syn på stället, föranleder den pröfning, som skall föregå stämningens utfärdande, att detta bör förbehållas domaren. Enahanda är förhållandet med offentlig stämning å borgenärer.

Vidare synes kanslibiträdets behörighet böra utsträckas till meddelande af sådant föreläggande i anledning af borgenärs ansökan om gäldenärs försättande i konkurs, som afses i 7 § 2 mom. konkurslagen. För borgenären kan det mången gång vara af största vikt att dylikt föreläggande ofördröjligen meddelas, och den omständigheten, att kanslibiträdet utfärdat föreläggande, kan tydligen icke utgöra hinder för domaren att, då ärendet kommer i hans hand, pröfva, huruvida ansökningen bör upptagas. Till följd af den nu förordade utvidgning af kanslibiträdes befogenhet lär nya lagberedningens förslag till ändring af 7 § 2 mom. konkurslagen kunna förfalla.

Sista stycket af 3 § torde kunna utgå med hänsyn till den förut antydda ändringen af ordalagen i 2 § af förslaget.

I 4 § lär böra tydligt uttalas, att kanslibiträdets inom gränsen för dess befogenhet vidtagna åtgärder ej blott när de afse mottagande af handling eller framställning, utan äfven i fråga om utfärdande af stämning eller föreläggande äro så gilla, som om de vidtagits af domaren. Senare delen af samma § äfvensom hela 5 § torde för sammanhangets skull böra nedflyttas.

I 5 och 8 §§ af beredningens förslag finnes stadgadt, hurusom handling, hvilken enligt skiftesstadgan skall ingifvas till egodelningsrättens ordförande, må mottagas och behandlas å domsagens kansli, ändå att berörda befattning utöfvas af annan än domaren. Dessa stadganden torde böra få tillämpning äfven i öfriga fall, då någon förordnats att i domarens ställe hålla viss förrättning eller visst slag af förrättningar. Att ordinarie domaren skulle i flere fall än enligt beredningens förslag kunna komma att i viss mån handlägga kansligöromål för sin vikarie, torde finnas så mycket mindre anmärkningsvärdt, som det ju alltid står ordinarie domaren fritt att genom kanslibiträdets inkallande till tjänstgöring befria sig från berörda åliggande. Det torde knappt behöfva anmärkas, att för det meddelande till vikarien, som kan blifva erforderligt, domaren eller kanslibiträdet står i ansvar, allt efter som den ene eller andre mottagit den framställning, hvaraf meddelandet påkallas.

År utöfningen af domarembetet i hela dess vidd uppdragen åt vikarie, inträder denne tydligen äfven i förhållande till kansliet i domarens ställe. Jemväl ett sådant förordnande, som innefattar bemyndigande för den förordnade att i domsaga, som omfattar mera än ett tingslag,

förestå domaroembetet i ett eller annat af tingslagen, torde i allmänhet näppeligen föranleda några svårigheter i fråga om domsagens kansli. Att kanslibiträdet kommer att betjena två, kanske tre domare bör nemligen ej vålla någon olägenhet, då en hvar af dem har sin noga bestämda befogenhet. Emellertid kunna fall lätt tänkas förekomma, då det både ur de rättsökandes och ur den ena eller andra domarens synpunkt är önskligt, att hvardera domaren har sitt eget kansli. Der en dylik anordning påyrkas af någon utaf domarne, kan det dock tydligen icke vara lämpligt, att åt dem öfverlemnas att sjelfve afgöra frågan, utan lärers denna böra hänskjutas till hofrätten. Bifalles framställningen och inrättas följaktligen särskildt kansli för ett eller annat tingslag, torde, med afseende derå att tingslagen inom en domsaga äro i fråga om rättskipningen af hvarandra alldeles oberoende, svårighet ej möta att å sådant kansli tillämpa de i denna lag föreslagna bestämmelser.

I motiven till sitt förslag har beredningen framhållit, att med förslaget ingalunda afsåges att inskränka den nuvarande skyldigheten för domaren att, när han träffades, emottaga handlingar och framställningar rörande embetsärenden. Till undvikande af missförstånd torde en dylik erinran böra i lagen intagas.

På sätt omförmäles i beredningens motiv till dess förslag angående ändrad lydelse af vissa §§ i konkurslagen, hade beredningen tagit i öfvervägande den möjligheten, att en å domsagas kansli före inställelsedagen i konkurs ingifven bevakningsinlaga icke kunde af domaren anmälas å inställelsedagen. Att för sådant fall stadga samma förfarande, som för efterbevakning är föreskrifvet, hade visserligen legat nära till hands; men med hänsyn till kostnaden för berörda förfarande hade beredningen funnit betänklighet dervid samt ansett 69 § konkurslagen böra bibehållas oförändrad, helst det stode borgenär, hvilkens bevakning under nämnda förhållanden förfallit, öppet att genom efterbevakning anhängiggöra sitt fordringsanspråk.

Den sålunda antydda utvägen att undgå följderna deraf, att en å kansliet inlemnad bevakningsinlaga icke hinner fortskaffas till domaren före inställelsedagen, torde näppeligen i och för sig vara tillräcklig för bevarande af den enskildes rätt. Har en borgenär inom den i offentliga stämningen utsatta tid å kansliet ingifvit sin bevakningsinlaga, torde han oftast anse sig hafva fullgjort hvad för fordrings bevakande är föreskrifvet och icke tänka sig möjligheten deraf, att fordringen ändock icke anmäles å inställelsedagen. Mången gång skulle han först blifva medveten om sitt misstag derigenom, att beräknad utdelning ej erhålles

och den förlust, som sålunda tillskyndas honom, kan dåmera ej alltid godtgöras.

Den ifrågavarande olägenheten torde emellertid i väsentlig mån kunna afhjelpas derigenom, att borgenären under ofvan angifna förhållanden i god tid erhåller underrättelse, att hans bevakning ej kunnat upptagas. Att ålägga domaren skyldighet att i ämnet meddela sig med borgenären vore dock tydligen olämpligt. Deremot torde ett dylikt åliggande icke finnas oförenligt med rättens ombudsmans befattning. Han intager i viss mån en förmedlande ställning mellan domaren och rätten å ena samt borgenärerna å andra sidan; och det är, såsom jag strax får anledning ytterligare erinra, icke ovanligt, att ombudsmannen sjelfmant eller på anmodan af rätten eller domaren åtager sig bestyr, liknande det, hvarom nu är fråga. Sedan borgenären genom rättens ombudsmans försorg erhållit kännedom om hinder, som kan hafva mött för föredragning af ingifna bevakningshandlingar, ankommer å honom sjelf att verkställa efterbevakning, dervid han tydligen icke kan komma i bättre ställning än borgenär, som först efter inställelsedagen ingifvit sin bevakningsinläga.

Beträffande 71 och 73 §§ konkurslagen synes nya lagberedningens förslag icke böra undergå annan ändring, än att till 73 § fogas ett tillägg i syfte, att borgenär, mot hvars bevakade fordran gjorts jäf, må erhålla underrättelse derom äfvensom angående vissa omständigheter, som kunna vara af vikt, derest han vill afgifva svaromål. Betydelsen för borgenärerna af ett sådant tillägg är ögonskenlig. Lämpligast torde af skäl, som jag nyss anført, vara, att skyldigheten att meddela sådan underrättelse läggas å rättens ombudsman, i synnerhet som det redan nu vid åtskilliga domstolar är sed, att rättens ombudsman lemnar borgenärer i konkurs besked, om jäf framstälts mot deras bevakade fordringar.

På sätt i Riksdagens förut åberopade skrifvelse anföres, är det ingalunda ovanligt, att vissa skrifter och handlingar, hvilka i konkursmål i behörig tid med posten insändas till domaren, af honom mottagas och behandlas så, som vore de i laga ordning ingifna. Detta förfarande, som naturligen är för de rättsökande synnerligen fördelaktigt, åligger emellertid icke domaren såsom tjenstepligt. Derest förslaget om kommissionärs anställande hos domaren antages, kan det visserligen synas, som om något behof af rätt att till domaren insända handlingar med posten icke vidare skulle vara för handen. Då likväl kommissionärs anlitande blefve förbundet med någon, om än ringa kostnad, samt, hvad vissa handlingar angår, plägseden att insända dem med posten till domaren icke rimligen kan antagas vålla någon svårighet, torde

lagstiftning i den af Riksdagen åstundade riktning finnas lämplig, helst som vissa olägenheter uppenbarligen kunna föränledas deraf, att den ene domaren i förevarande afseende förfar annorlunda än den andre.

Tydligt är dock, att det icke bör tillåtas part att anlita posten i alla de fall, då handlingar i konkursmål skola tillställas rätten eller domaren. I vissa fall, t. ex. då konkurs sökes af borgenär eller gäldenär, då förklaring öfver borgenärs konkursansökan afgifves af gäldenär, då borgenärers beslut öfverklagas eller utdelningsförslag klandras, då ackordsförslag framställles och då nedläggande af konkurs begäres, äro så viktiga intressen i fråga eller påkallas så omfattande åtgärder, att tillfälle bör beredas domaren eller den, som i hans ställe handlägger ärendet, att af parten sjelf eller af den person, som för parten ingifver handling, inhemta möjligen erforderliga upplysningar eller åtminstone att förskaffa sig full visshet derom, att inlagan är af behörig person aflemnad. Motsvarande behof föreligger äfven, då borgenär efter inställelsedagen i konkurs bevakar fordran. Deremot torde handlings insändande med posten ej böra anses hindradt af den omständigheten, att handlingen föränleder från domarens sida någon åtgärd, hvarom parten bör taga kännedom.

Samma olägenheter, som, derest förslaget till lag om domsagas kansli varder antaget, under vissa förhållanden kunna uppstå i fråga om bevakning af fordran i konkurs och som föränleda förut antydda ändring i 69 § konkurslagen, kunna tydligen inträffa äfven med afseende å de ansökningar om boskilnad och om undanskiftande, som enligt 27 § i lagen om boskilnad den 1 juli 1898 och enligt 9 § i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall m. m. den 18 september 1862 under konkurs få göras sist å tid, som för inställelse i konkursen blifvit utsatt. Mot att i enlighet med föreskrifterna om parternas hörande öfver efterbevakning behandla en dylik ansökning, hvilken inom stadgad tid inkommit, men ej kunnat å inställelsedagen föredragas, kunna visserligen anföras samma betänkligheter som mot att på nämnda sätt förfara med bevakningsinlaga, hvilken inkommit under enahanda förhållanden. Det kan nemligen icke alltid tagas för afgjort, att icke sökanden, hellre än att underkasta sig kostnaden för efterbevakning, skulle vilja afstå från sitt ifrågavarande anspråk. Då emellertid det vid 69 § föreslagna förfarande i fråga om bevakning, hvilket lemna borgenär öppet att förr eller senare verkställa efterbevakning, icke är tillämpligt för en ansökan om boskilnad eller undanskiftande, och då upptagandet af en dylik ansökan i all-

mänhet måste anses vara af den vikt för sökanden, att kostnadsfrågan är af underordnad betydelse, torde, i öfverensstämmelse med hvad nya lagberedningen föreslagit, ansökningen utan vidare åtgärd från sökandens sida böra upptagas och i fråga om parternas hörande så behandlas, som beträffande efterbevakning är stadgadt.

Af samma skäl, som föranleda förslaget att part i konkurs bör tillåtas, i vissa fall, att till rätten eller domaren insända handlingar med posten, lärer sådant böra medgifvas i fråga om sådan anmälan af fordran, som påkallas af årsstämmning. Införes bestämmelse härom i 11 § af förordningen om tioårig preskription och om årsstämmning den 4 mars 1862, lärer emellertid i samma § böra intagas en med stadgandet i 69 § konkurslagen öfverensstämmande föreskrift om förfarandet å inställelsedagen, särskildt hvad angår anmälanden, som till rätten eller domaren inkommit före inställelsedagen.

Jemväl vid årsstämmning kan, derest förslaget till lag om domsagas kansli antages, inträffa, att anmälan om fordran, som före inställelsedagens utgång ingifvits å kansliet, dock icke kan å inställelsedagen anmälas. I fråga om årsstämmning lär det emellertid icke vara möjligt att för detta fall undvika tillämpning af den i förslaget till lag angående domsagas kansli uttalade regel, att, der åtgärd i något ärende skall vidtagas å viss dag, på sakegarens eget äfventyr ankommer, om domaren ej blifver i tillfälle att om ärendet taga kännedom så tidigt, att åtgärden kan å den dag vidtagas. Som i vissa fall, såsom enligt 62 § i lagen om aktiebolag den 28 juni 1895 och enligt 44 § i lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet af samma dag, viktiga rättsverkningar inträda i och med det, att den i årsstämmning utsatta dag förbi är, kan något sådant förfarande, som föreslagits i andra stycket af 69 § konkurslagen eller i 27 § af lagen om boskilnad, ej ifrågakomma beträffande årsstämmning. Vid sådant förhållande torde emellertid vara nödigt att till 12 § i förordningen om årsstämmning foga ett tillägg, innefattande uttryckligt uttalande om påföljden deraf, att anmälan om fordran, som till domaren ingifvits före inställelsedagen, ej blifvit å den samma föredragen.

I enlighet med nu uttalade åsikter har jag låtit inom lagbyrån omarbета nya lagberedningens förslag till lagstiftning i ämnet och i sådant afseende upprätta förslag till

1:o) lag om domsagas kansli;

2:o) lag om ändrad lydelse af vissa §§ i konkurslagen;

3:o) lag angående ändrad lydelse af 27 § i lagen om boskilnad
den 1 juli 1898;

4:o) lag om ändrad lydelse af 9 § i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862; samt

5:o) lag angående ändrad lydelse af 11 och 12 §§ i förordningen om tioårig preskription och om årsstämming den 4 mars 1862.

Beträffande dessa lagförslag torde det tillåtas mig att ytterligare erinra, ej mindre att administrativa föreskrifter om kommissionär hos domare på landet i förslaget till lag om domsagas kansli förutsättas komma att utfärdas, än äfven att skyldighet att hålla kanslibiträde uppenbarligen icke utan tillökning i nu utgående förvaltningsbidrag lärer kunna åläggas de nuvarande innehafvarne af sådana domsagor, der ej minst två tingsbiträden i allt fall ständigt behöfva användas. Till de åtgärder, som i dessa hänseenden böra vidtagas, utbedjer jag mig att framdeles få inför Eders Kongl. Maj:t framlägga förslag, i det jag för närvarande inskränker mig till att uttala den förvissningen, att den årliga kostnaden för det allmänna icke behöfver öfverstiga det af nya lagberedningen beräknade belopp 34,800 kronor.»

Sedan departementschefen härefter uppläst omförmälda lagförslag, af den lydelse bilagorna litt. A—E vid detta protokoll utvisa, hemställde han i underdånighet, att högsta domstolens utlåtande öfver desamma måtte, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, genom note ur protokollet inhemtas.

Till denna af statsrådets öfrige ledamöter biträdde hemställan behagade Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i nåder lemna bifall.

Ex protocollo
Erik Ölander.

Förslag

till

Lag

om domsagas kansli.

1 §.

Domare å landet åligger att viss tid, minst två timmar, hvarje helgfri dag hålla domsagans kansli för rättsökande tillgängligt. Kansliet skall finnas inom domsagan å ställe, som af domaren bestämmes. Har domaren erhållit tillstånd att bo utom domsagan, må han dock förlägga kansliet till sin boningsort.

Underrättelse om stället, der kansliet finnes, och om tiden, då det på grund af stadgandet i denna § hålles tillgängligt, skall vara anslagen inom hvarje tingslag å rättens dörr samt meddelas Konungens befallningshafvande, som har att låta införa tillkännagifvande derom i allmänna tidningarne och i länskungörelserna en gång i början af hvarje år samt dessutom då förändring i sagda hänseenden sker. Å kansliets dörr skall ock finnas anslag om tiden, då kansliet, enligt hvad nu är sagdt, hålles tillgängligt.

2 §.

I hvarje domsaga skall finnas kanslibitråde, som, der ej domaren annorlunda bestämmer, skall vara tillstädes å kansliet under tid, då det enligt 1 § hålles tillgängligt.

3 §.

Kanslibiträdet åligger, när domaren icke sjelf tager befattning med ärende, hvarom nedan förmäles, att å tid, då kansliet hålles tillgängligt, derstädes på domarens vägnar:

emottaga handling, hvilken enligt lag må till domaren ingifvas, äfvensom vad, anmälan eller annan framställning, som ankommer på pröfning eller åtgärd af domaren;

emottaga och öppna bref och andra försändelser, ställda till domsagens kansli;

utfärda stämning, såvidt fråga ej är om offentlig stämning å borgenärer eller om utsättande i stämningen af urtima ting eller af syn på stället; samt

i fall, som afses uti 7 § 2 mom. konkurslagen, meddela föreläggande för gäldenär att afgifva förklaring öfver borgenärs ansökan om konkurs.

Derförutom har kanslibiträdet, der domaren så förordnar, att på hans ansvar å kansliet, då det hålles tillgängligt, tillhandahålla expeditioner och andra handlingar, hvilka rättsökande eger att hos domaren utbekomma.

4 §.

Har kanslibiträdet enligt 3 § emottagit handling, vad eller framställning eller utfärdat stämning eller föreläggande, vare det så gilt, som hade domaren sjelf det gjort.

5 §.

Öfver handlingar, vad och framställningar, som af kanslibiträdet på domarens vägnar emottagas, skall föras diarium; dock vare ej nödigt, att deri antecknas begäran om utbekommande af expedition, så framt den genast utlemnas.

Af diariet eger kanslibiträdet att på begäran meddela utdrag. Angår sådant utdrag vad, skall tilläggas erinran att, der vadet af domaren pröfvas lagligt, vadebevis af honom utfärdas.

6 §.

Domaren åligger att dagligen eller, der till följd af embetsresa eller af annan laga orsak hinder därför möter, så snart hindret upphört, taga del af diariet samt derefter med inkomna ärenden vidtaga den åtgärd, som på honom ankommer.

Skall enligt lag eller särskild författning sådan åtgärd vidtagas inom viss tid efter det ärende inkommit, varde tiden räknad från den dag, domaren egt tillfälle att erhålla kännedom om ärendet. Der åtgärden skall vidtagas å viss dag, som, då ärendet inkommer, redan är bestämd, skall på sakegarens eget äfventyr komma, om domaren ej

blifver i tillfälle att om ärendet taga kännedom så tidigt, att åtgärden kan å den bestämda dagen vidtagas.

Har i konkursmål tid för aflemnande af skriftligen författade anmärkningar mot bevakade fordringar blifvit utsatt, och finner domaren sig förhindrad att sjelf vid den tids utgång till rättens ombudsman öfversända inkomna anmärkningsskrifter, underrätte derom kanslibiträdet, som derefter har att om öfversändandet besörja; och åligger domaren att för hvarje sådant fall meddela kanslibiträdet nödiga upplysningar.

7 §.

Är någon förordnad att vara ordförande i egodelningsrätt eller att eljest såsom domare hålla viss förrättning eller visst slag af förrättning, må framställning, som angår sådan förrättning, emottagas och handläggas å domsagans kansli efter ty i denna lag är stadgadt; och vare det så gilt, som hade den förordnade sjelf det gjort.

Framställning, som sålunda inkommit, skall genom domarens eller kanslibiträdets försorg meddelas den förordnade.

8 §.

Kanslibiträde förordnas af domaren. Der sådant finnes nödigt, må domaren ock förordna en eller flera suppleanter att i den ordning, som af domaren bestämmes, i kanslibiträdets ställe tjenstgöra.

Förordnande, som här är nämndt, eger domaren återkalla, när så skäligt pröfvas. Deröfver må klagan ej föras.

Då förordnande meddelas eller upphör, skall anmälan ofördröjligen göras hos hofrätten samt hos Konungens befallningshafvande, som har att införa tillkännagifvande derom i länskungörelselerna.

9 §.

Till kanslibiträde eller dess suppleant må förordnas man eller qvinna, som uppnått myndig ålder och pröfvas för uppdraget lämplig.

10 §.

Kanslibiträde stånde för sin befattning under tjenstemannaansvar.

11 §.

Vid domsagas kansli skall vara förordnad kommissionär att under tjenstemannaansvar i ärenden, hvilka handläggas i kansliet, gå den tillhanda, som honom derom anlitar.

Till kommissionär må kunna antagas kanslibiträde eller dess suppleant.

De närmare föreskrifterna angående kommissionär meddelas af Konungen.

12 §.

Består domsaga af flera tingslag och är i någotdera särskild domare förordnad; må han för det tingslag hålla särskildt kansli, der hofrätten med hänsyn till tiden för förordnandet och öfriga förekommande omständigheter pröfvar det lämpligen kunna ske.

Hvad om domsagas kansli är stadgadt ege motsvarande tillämpning å tingslags kansli, hvarom nu är sagdt.

13 §.

Genom hvad i denna lag är stadgadt göres ej inskränkning i domares skyldighet att i embetsärenden sjelf tillhandagå rättsökande.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse af vissa §§ i konkurslagen.

Häri genom förordnas, att 69, 71, 73, 86 och 142 §§ konkurslagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

69 §.

På den inställelsedag, som, enligt 14 §, varder genom den offentliga stämningen för fordringars anmälade bestämd, skola tillstådesvara, i stad rättens ordförande eller annan af rätten dertill utsedd ledamot och å landet domaren, att ordet vid förhandlingarna föra, så ock rättens ombudsman, gode männen och gäldenären; dock må de senares utelämnande ej hindra ärendets handläggning. Ordföranden uppläse gäldenärens konkursansökning eller, der egendomsafträdet tvunget är, den derom förda skriftväxling, jemte beslutet derom, så ock öfriga handlingar, deraf parterna om saken nödig kunskap få kunna. Derefter uppgifve hvar borgenär skriftligen sin fordran med den rätt, han påstår; lägge ock de handlingar in, på hvilka han sin talan grundar, eller afskrifter deraf, med åtecknad bevis af rättens betjente eller af två andra trovärdiga män, att de med hufvudskrifterna lika äro. Har borgenär före inställelsedagen bevakningshandlingar aflemnadt, i stad till rätten samt, å landet, till domaren, varde det ock tillkännagifvet.

Hafva å landet bevakningshandlingar inom sagda tid ingifvits, men hinder mött för deras föredragande å inställelsedagen, skola handlingarna öfverlemnas till rättens ombudsman. Finnes borgenärens hemvist i handlingarna uppgifvet eller är det eljest känt, åligger ombudsmannen att ofördröjligen på konkursboets bekostnad med allmänna posten tillsända borgenären underrättelse derom, att handlingarna icke blifvit å inställelsedagen anmälda.

71 §.

Vill någon å inställelsedagen närvarande borgenär, god man eller syssloman, eller ock gäldenären, der han tillstädes är, jäf emot en eller flera af de bevakade fordringarna göra, eller begär någon af dem rådrum att sitt beslut derom, efter granskning af handlingarna, fatta; utsätta då ordföranden dels viss dag inom två veckor derefter, å hvilken anmärkningarna, skriftligen författade, senast skola aflemnas till rätten eller domaren, dels ock, efter samråd med rättens ombudsman, lämplig ort, hvarest handlingarna under skriftvexlingstiden skola genom ombudsmannen parterna tillhandahållas, äfvensom viss dag, minst en och högst två veckor efter tiden för anmärkningarnas aflemnande, samt lämpligt ställe för parterna att inför ombudsmannen sammankomma, såsom i 74 § sägs. Ordföranden bestämme å inställelsedagen tillika viss dag, då parterna, derest emot bevakad fordran göres jäf, hvarom förlikning ej träffas kan, hafva att inför rätten sammankomma, i stad inom fjorton dagar efter sammanträdet inför ombudsmannen och på landet å det efter nämnda sammanträde först infallande lagtima ting, der urtima ting ej varder äskadt. Begär någon af parterna för anmärkningars afgifvande och sammanträdet inför ombudsmannen längre tid, än nu sagdt är, och är saken vidlyftig; då må ordföranden anstånd medgifva, dock ej utöfver hvad nödigt pröfvas.

Ej må emot fordran, som å inställelsedagen anmäld är, jäf annorledes än i nu stadgad ordning framställas.

73 §.

Nu hafva skriftligen författade anmärkningar i föreskrifven tid inkommit, öfverlemne rättens ordförande eller domaren de skrifter till rättens ombudsman.

Har borgenär i bevakningsinlaga uppgifvit sitt hemvist eller är det eljest känt, åligger ombudsmannen, der jäf mot den borgenärs fordran gjorts, att ofördröjligen på konkursboets bekostnad med allmänna posten tillsända honom underrättelse om jäfvets innehåll, om den ort, hvarest handlingarna under skriftvexlingstiden hållas parterna till handa, samt om tiden och stället för sammanträdet inför ombudsmannen.

86 §.

Yrkande, att anmäld fordran med ed fästas skall, göres skriftligen, i den ordning och inom den tid, som för jäf emot fordringar förr stadgade äro. Ej må sådant yrkande i bevakningsinlaga väckas. Rätten

eller domaren förelägge den, emot hvilken yrkandet framställes, att, inom viss tid af högst en månad från det han af föreläggandet erhållit del, edgången fullgöra och med bevis derom inkomma.

Föreläggandet bör borgenären tillställas så, som i lag om stämning stadgas; åliggande dock borgenär, hvilken förmånen af sådant delgifningssätt sig tillförsäkra vill, att i bevakningsinlagen uppgifva viss ort inom riket, der han eller ombud för honom träffas kan. Har han det underlåtit, ege rätten eller domaren förordna, att föreläggandet uti allmänna tidningarna införas må; och anses i sådant fall borgenären af föreläggandet undfå del den dag, detsamma sålunda kungöres.

Den, på grund af hvilkens yrkande föreläggandet blifvit meddeladt, vare pligtig att delgifvandet deraf ombesörja och bevis derom till rätten eller domaren ingifva inom en månad från den dag, föreläggandet meddelades. Försummar han det och anmäler han ej hinder, som af rätten godkännes; varde edgångsyrkandet utan afseende lemnadt. Varder anmältdt förfall godkänt; sätte rätten ut ny tid, hvarinom bevis öfver delgifvandet inlemnas skall; dervid rätten, om borgenär eller ombud för honom ej kunnat anträffas å ort, som i bevakningsinlagen uppgifvits, eger förordna, att föreläggandet, genom dess införande i allmänna tidningarna, borgenär delgifvas må.

142 §.

Då i stad rättegångsdag ej är, och någon ej finnes satt att å rättens vägnar inlagor emottaga, må ansökningar och andra skrifter, som enligt denna lag skola till rätten ingifvas, aflemnas till rättens ordförande.

Part vare tillåtet att med allmänna posten i betaldt bref till rätten eller domaren insända följande handlingar, nemligen: bevis att borgenärs ansökan om konkurs blifvit gäldenär delgifven; bevakningsinlagen, såvidt fråga ej är om efterbevakning; anmärkning emot bevakad fordran; yrkande att fordran skall med ed fästas; bevis om delgifning af föreläggande, som i anledning af sådant yrkande meddelats; anmälan att hinder mött för sagda delgifning eller för edens afläggande; bevis att eden blifvit aflagd; jäf emot sådant bevis; samt skrift, deri borgenär bestrider fastställelse af ackord; och skall handling, som blifvit sålunda insänd, anses ingifven å tid, då den emottagits af den, till hvilken handlingen enligt lag bör aflemnas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse af 27 § i lagen om boskilnad den 1 juli 1898.

Härigenom förordnas, att 27 § i lagen om boskilnad den 1 juli 1898 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Är makars bo till konkurs afträdt, och vill make i sammanhang med konkursen söka boskilnad, gifve sin ansökning in sist å tid, som för inställelse i konkursen är i den offentliga stämningen utsatt.

Sökes boskilnad, och vill make, att viss egendom, som maken påstår vara dess enskilda, ej skall gå i betalning för gäld, som i konkursen bevakas, eller att makens giftorätt eller någon del deraf skall för sådan gäld fredas, begäre undanskiftande inom tid, som nu är sagd, eller hafve sin talan härutinnan förlorat. Lag samna vare, der före konkursen boskilnad blifvit sökt men skifte ännu ej skett.

Har å landet ansökning om boskilnad och undanskiftande blifvit gjord inom stadgad tid, men hinder mött för ansökningens föredragande å inställedagen i konkursen, skall i fråga om parternas hörande tillämpas hvad i konkurslagen är förordnad beträffande fordringsanspråk, som anmälas efter inställedagen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse af 9 § i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862.

Häri genom förordnas, att 9 § i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Har efterlevande make eller arfvinge egendom afträdt, och vilja sterbhusdelegarne å någondera sidan egendom undanskifta, göra derom skriftlig ansökning sist å tid, som i den offentliga stämningen för inställelse utsatt är; och varde, sedan sterbhusdelegarne å andra sidan samt borgenärerna, på sätt i konkurslagen om granskning af bevakade fordringsanspråk sägs, erhållit tillfälle att i frågan sig yttra, ansökningen efter lag af rätten bedömd, ändå att jäf deremot ej gjordt är.

Är å landet ansökning om undanskiftande gjord inom tid, som nu är sagd, men har hinder mött för ansökningens föredragande å inställedagen i konkursen, skall i fråga om parternas hörande tillämpas hvad i konkurslagen är förordnad beträffande fordringsanspråk, som anmälas efter inställedagen.

Om undanskiftande för gäld, som efter inställedagen bevakats, lände till efterrättelse hvad i 29 § af lagen om boskilnad finnes stadgadt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari

Förslag

till

Lag

*angående ändrad lydelse af 11 och 12 §§ i förordningen om tioårig
preskription och om årsstämming den 4 mars 1862.*

Härigenom förordnas, att 11 och 12 §§ i förordningen om tioårig preskription och om årsstämming den 4 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

11 §.

Då kallelse är så sökt, som i 9 § sägs, utfärde rätten offentlig stämning å okända borgenärer, att sist före klockan tolf å viss dag, näst efter ett år, gifva sina fordringar an; är boet å landet och äskas ej urtima ting, då må inställelsen utsättas till det lagtima ting, som näst efter ett år infaller. Stämningen varde å rättens dörr anslagen ett år före inställelsedagen och i allmänna tidningarna kungjord tre gånger, första gången tio och tredje gången sist fyra månader, innan den dag inträffar. Kronans ombudsman i orten och alla inländska borgenärer, som å den i 9 § omförmälda förteckning upptagna äro, skola om stämningen särskildt underrättas; och foge rätten eller domaren anstalt, att sådan underrättelse varder minst en månad före inställelsedagen dem meddelad.

På den inställelsedag uppgifve hvar borgenär muntligen eller skriftligen sin fordran. Har borgenär före inställelsedagen ingifvit skriftlig anmälan om fordran, i stad till rätten samt å landet till domaren, varde det ock tillkännagifvet.

Anmälan om fordran må i betaldt bref med allmänna posten till rätten eller domaren insändas; och skall anmälan, som blifvit sålunda insänd, anses ingifven å tid, då den emottagits af den, till hvilken sådan anmälan enligt lag bör aflemnas.

12 §.

Uraktlåter borgenär, den der ej finnes upptagen å omförmälda förteckning, att sin fordran å den i årsstämmningen utsatta inställelsedag angifva, och varder ej heller förut ingifven anmälan om fordringen då föredragen efter ty i 11 § är sagdt, hafve borgenären sin talan förlorat emot gäldenär, som ej visas hafva före inställelsetiden egt eller å nämnda tid erhållit vetskap om fordringens tillvaro: och vare gäldenär, som för sådan fordran sökes, pliktig, der borgenär det äskar, med ed betyga, att den fordran ej var honom känd före inställelsetidens utgång: brister han åt eden, eller styrkes annorledes, att han om fordringen egt kunskap, som sagdt är, betale då sin andel af gälden.

Är årsstämmning af förmyndare tagen för person, som till myndiga år kommit, men blifvit under förmyndare stäld; då hafve ock borgenär, hvarom nu nämnt är, sin talan förlorat, der ej förmyndaren visas hafva om fordringen egt eller erhållit vetskap, såsom förut är sagdt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari

*Utdrag af protokollet öfver lagärenden, hållet uti Kongl. Maj:ts
högsta domstol tisdagen den 12 december 1899.*

Andra rummet:

Närvarande:

Justitieråden: HERSLOW,
NORBERG,
HELLSTRÖM,
BILLING,
BOHMAN.

Sedan, jemlikt högsta domstolens beslut den 12 sistlidne maj, handlingarna rörande de till högsta domstolen för afgifvande af utlåtande öfverlemnade förslag till lag om domsagas kansli, till lag om ändrad lydelse af vissa §§ i konkurslagen, till lag angående ändrad lydelse af 27 § i lagen om boskilnad den 1 juli 1898, till lag om ändrad lydelse af 9 § i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862, samt till lag angående ändrad lydelse af 11 och 12 §§ i förordningen om tioårig preskription och om årsstämning den 4 mars 1862 emellan högsta domstolens ofvanbemälda ledamöter cirkulerat, företogs nu detta ärende till slutlig behandling; varande förslagen bilagda detta protokoll.

1:o) *Förslaget till lag om domsagas kansli:*

Beträffande förslagets hufvudgrunder yttrade

Justitierådet *Billing*: »Att vid hvarje permanent domstol bör finnas ett för den rättsökande allmänheten dagligen under bestämd tid öppet kansli synes vara en så naturlig sak, att det för en hvar, som ej är med rådande förhållanden närmare förtrogen, måste väcka undran, huru man allt hitintills i vårt land kunnat undvara en dylik inrättning vid landt-domstolarne. Åtskilliga omständigheter hafva emellertid bidragit till att göra denna brist i vår domstolsorganisation mindre kännbar och i sjelfva verket torde lyckligtvis de fall ej vara många, då densamma vållat egentliga rättsförluster. I det icke obetydliga antal domsagor, der flera rättskunniga biträden finnas anställda, är ett af dem under domarens frånvaro så godt som alltid tillgängligt för allmänheten. Vid en tidpunkt, då fatalietid går till ända, särskildt vid tiden för vads erläggande, pläga domarne ej utan tvingande skäl aflägsna sig från sina vanliga embetslokaler. Jemväl bör beaktas, att domarne i stor utsträckning med beredvillighet gå allmänheten till handa genom att mottaga med posten insända framställningar och på samma väg besvara dem genom öfversändande af begärda bevis och andra handlingar.

Men om än dessa och andra förhållanden äro egnade att göra saknaden af ett ordnad kanslisystem vid underrätterna på landet vida mindre kännbar, än man kunde hafva anledning att förmoda, så skall det dock icke förnekas, att den nuvarande anordningen ingalunda är fullt tillfredsställande, framförallt derutinnan att den möjligheten dock icke är utesluten, att part, utan eget förvållande, kan gå förlustig sin talan i följd deraf att domaren ej i rätt tid anträffas.

Nu föreliggande förslag afser att råda bot för den anmärkta bristen genom anordningar, hvilka förmenas varda tillräckligt verksamma utan att dock i någon högre grad blifva för vare sig domarne eller allmänheten betungande. Det synes emellertid kunna sättas i fråga, huruvida icke de föreslagna anordningarne äro af sådan art, att de å ena sidan endast i mycket ofullständig mån fylla behovet af ett domsagekansli, motsvarande de vid andra embetsverk förefintliga, och, å den andra, lätteligen kunna föranleda förvecklingar och rättsförluster samt dymedelst direkt motverka sitt eget syftemål.

För allmänheten är det uppenbarligen af vikt, dels att dagligen å viss tid någon person finnes att tillgå, som med domares makt och myndighet kan mottaga anmälanden af alla slag och meddela åtminstone de vanligast förekommande resolutioner, dels ock att vid kansliet finnes anställt ett fast ombud, en kommissionär, till hvilken den rättsökande kan med förtroende hänvända sig i sina angelägenheter. Begge dessa synpunkter äro ock i förslaget beaktade så till vida, som enligt det-

samma i hvarje domsaga skola finnas såväl kanslibitråde, med uppdrag att handla å domarens vägnar, som kommissionär, dock att enligt 11 § dessa befattningar skulle kunna hos en person förenas. Hvad då först angår sistberörda bestämmelse, så synes den icke vara af beskaffenhet att böra godkännas. Kanslibiträdets uppgift är att företräda en offentlig myndighet, domaren, medan deremot kommissionären är enskild parts ombud; och då det gäller en förhandling mellan den enskilde och domaren, kunna begge parterna ej rimligen företrädas af en och samma person. Oförmågan i en dylik anordning faller i ögonen, då man betänker, att samma person skulle i sin egenskap af kommissionär hafva att för enskild part bevaka fatalier, t. ex. erlægga vad, och såsom domarens ställföreträdare vaka öfver och meddela bevis om att fatalierna blifvit i behörig tid bevarade. För min del måste jag derföre bestämdt afstyrka ett sådant ordnande af kansliet, att kanslibiträdet tillåtes mottaga uppdraget att tillika vara kommissionär.

Kanslibiträdets åligganden finnas uppräknade i 3 §, och det kan vid genomläsandet af dessa bestämmelser förefalla, som om de funktioner, hvilka sålunda uppdroges åt en dagligen tillgänglig person, skulle blifva allmänheten till stort gagn. Vid en närmare granskning lär det emellertid visa sig, att fördelarne äro af mindre betydelse än man kunde vara böjd att föreställa sig.

Till en början synes bestämmelsen om åliggande för kanslibitråde att i anledning af konkursansökning, som af borgenär göres, meddela föreläggande för gäldenären att afgifva förklaring vara egnad att väcka betänkligheter. Enligt 10 § 1 mom. konkurslagen skall rätten eller domaren vägra att upptaga konkursansökning, der den finnes vara till orätt domstol stäld eller annat hinder för dess upptagande pröfvas vara för handen. Men en dylik pröfning kan näppeligen anförtros åt ett kanslibitråde utan några som helst juridiska kvalifikationer. Ifrågasvarande bestämmelse, som icke återfinnes i det af nya lagberedningen år 1890 utarbetade lagförslag i ämnet, bör derföre enligt min åsigt alldeles utgå.

Till kanslibiträdets åligganden skulle vidare höra att utfärda stämning, dock med undantag för vissa fall, som ansetts kunna endast af domaren personligen handläggas. Då emellertid numera i domsagorna finnas andra till utfärdande af stämning i vanliga rättegångsmål behöriga personer än domaren, lär denna kanslibiträdets befogenhet för allmänheten vara af jämförelsevis underordnad betydelse, i all synnerhet om vid kansliet finnes anställd en kommissionär, till hvilken mera af-

lägse boende parter kunna hänvända sig för anskaffande af stämnings-resolution. Deramot vore det tvifvelsutan en afsevärd fördel, om i domsaga ständigt funnes att tillgå någon person, som egde behörighet att utfärda offentlig stämning å borgenärer, då ju i följd af utmätning eller på annan grund skyndsam handläggning af dylikt ärende ofta kan vara af största vikt. Men uppenbart är, att vidtagandet af en sådan åtgärd ej kan få ankomma på en person, å hvars insigter och erfarenhet så ringa anspråk ställas, som förhållandet enligt förslaget är med kanslibiträdet.

Detta skulle ytterligare hafva till åliggande att å kansliet tillhandahålla expeditioner och andra handlingar, hvilka rättsökande ega att hos domaren utbekomma. Motsvarande stadgande i nya lagberedningens nyssnämnda förslag har här modifierats sålunda, att det skall bero på domaren att bestämma, huruvida och i hvad mån kanslibiträdet i detta hänseende må betjena allmänheten, samt, såsom en naturlig konsekvens häraf, att biträdet dervid skall anses handla på domarens eget ansvar. Genom dessa modifikationer hafva visserligen åtskilliga invändningar, som ej utan fog kunde riktas mot nya lagberedningens förslag, blifvit undanröjda, ity att dels domaren befriats från den stundom måhända äfventyrliga förpligtelsen att under sin frånvaro lemna äfven de värdefullaste handlingar i kanslibiträdets händer, dels ock spörsmålet om hvem, som skall bära ansvaret för de åt kanslibiträdet utlemnade handlingar, blifvit afgjort i sjelfva lagen och erhållit den för de rättsökande mest betryggande lösning. Men å andra sidan ligger det för öppen dag, att bestämmelsens hela vikt och värde väsentligen förringas, om det kommer att bero på domarens godtfinnande, hvilka handlingar under hans egen frånvaro skola hållas tillgängliga. Den rättsökande kan under sådana förhållanden framdeles som hittills ej vara säker att vid besök å kansliet utfå sina handlingar, åtminstone ej då fråga är om inteckningar eller andra värdehandlingar.

Kanslibiträdets viktigaste funktion skulle enligt förslaget vara att å domarens vägnar emottaga handlingar, hvilka enligt lag må till domaren ingifvas, äfvensom vad, anmälan eller annan framställning, som ankommer på pröfning eller åtgärd af domaren; och, såsom i det föregående redan antydts, torde den ifrågasatta lagstiftningens egentliga kärnpunkt vara att söka i denna bestämmelse, likasom ju ock just i detta hänseende behovet af ett domsagekansli företrädesvis gjort sig gällande. Helt visst skulle ock detta stadgande fylla en lucka i vår domstolsorganisation, så framt det verkligen innebure, att kanslibiträdet i allo egde att med samma verkan som domaren sjelf emottaga hand-

lingar, vad eller framställningar. Så är dock ingalunda förhållandet. Ehuru 3 § innehåller, att der omförmälda åtgärder af kanslibiträdet vidtagas »på domarens vägnar» och i 4 § yttermera stadgas, att, der biträdet enligt 3 § emottagit handling, vad eller framställning eller utfärdat stämning eller föreläggande, det skall vara lika gilt, som hade domaren det sjelf gjort, så finner man redan af näst derpå följande paragrafer, att i många betydelsefulla fall förhandlingen med kanslibiträdet alldeles icke för den rättsökande har samma effekt, som om han haft tillträde till domarens egen person. Så skall, enligt 5 §, lagligheten af erlagdt (eller anmältd) vad efteråt pröfvas af domaren — en omständighet, som, i förbigående anmärkt, antagligen måste leda dertill, att bevis om vad, som erlagts till biträdet, icke kan, såsom eljest enligt 25 kap. 1 § rättegångsbalken skall ske, genast tecknas å domen, och att förty den vädjande för sådant ändamål ånyo måste söka domaren. Vidare föreskrifves i 6 §, att, der någon på domaren ankommande åtgärd skall vidtagas inom viss tid efter det ärende inkommit, tiden är att räkna från den dag, då domaren egt tillfälle att taga kännedom om ärendet, äfvensom att, der åtgärden skall vidtagas å viss, redan bestämd dag, på sakegarens eget äfventyr skall komma, om domaren ej blir i tillfälle att taga kännedom om ärendet så tidigt, att åtgärden kan å den bestämda dagen vidtagas. Det tillstånd af ovisshet och osäkerhet, hvari följaktligen den, som hänvänt sig till kanslibiträdet, ofta måste befinna sig, torde med rätta böra betecknas såsom en betydande olägenhet och, särskildt då fråga är om en för fataliers bevarande nödig åtgärd, kunna de föreslagna bestämmelserna komma att innebära en verklig fara för rättsökande. Då t. ex. vad skall erläggas, pröfvar domaren genast, huruvida den, som anmäler sig för vads erläggande, är dertill behörig, och i händelse så ej skulle vara fallet, kan gemenligen rättelse inom behörig tid ske. Men att kanslibiträdet skulle förmå företaga någon sakkunnig pröfning i detta hänseende får ej förutsättas, och derigenom kan lätteligen inträffa, att part, som förmenar sig hafva fullgjort allt hvad på honom ankommer, sedermera, då tillfälle till rättelse ej mera gifves, finner sig hafva på grund af något formfel förlorat sin talan.

Efter min uppfattning är alltså anställandet af kanslibiträde med sådana kvalifikationer och i följd deraf så begränsad befogenhet, som i förslaget förutsättas, att betrakta såsom ett otillfredsställande palliativ, hvarigenom nu rådande olägenheter i allenast mycket ofullständig grad afhjelpas, men som kan befaras komma att stundom, då det gäller viktiga intressen, medföra rättsförlust för allmänheten.

I detta sammanhang vill jag fästa uppmärksamheten på ännu en annan omständighet, som synes mig vara af den vigt, att den ej bör förbises. Enligt 10 § skulle kanslibiträde för sin tjenstebefattning vara underkastad tjenstemannaansvar, och emot denna grundsats i och för sig kan ej något vara att invända. Men i sin tillämpning torde denna regel kunna vålla rätt mycken olägenhet. Då förslaget icke innehåller någon bestämmelse om forum för åtal mot kanslibiträdet, lär meningen få antagas vara, att dylikt åtal skall anhängiggöras vid allmän under rätt och således i regel vid samma domstol, der biträdet tjenstgör. Det inses emellertid lätt, i hvilken skef och obehaglig ställning domaren, som har att handlägga och pröfva åtalet, ofta måste råka, i synnerhet som förhållandena emellanåt kunna vara sådana, att det, helst i frågans tidigare skede, kan vara tvifvelaktigt, huruvida skulden för den begångna felaktigheten eller försummelsen är att söka hos biträdet eller hos domaren sjelf. I sådant fal kan en samvetsgrann domare ej gerna undgå att känna sig vara moraliskt jäfvig, ehuru han ur rent juridisk synpunkt ej eger giltig anledning att jäfva sig. Skulle det åter inträffa, att åtal riktas både emot domaren och biträdet eller alternativt mot den af dem, som kan under sakens närmare utredning finnas vara för felet ansvarig, uppstå svårlösta frågor om forum för handläggning af dessa åtal, hvilka höra under skilda domstolar, men stå i det inbördes sammanhang att de nödvändigtvis måste gemensamt handläggas.

På grund af hvad nu anförts och då enligt min åsigt för en tillfredsställande lösning af frågan om kansli vid underrätterna på landet oundgängligen kräfves, att en juridiskt bildad och med erforderlig kompetens beklädd person städse finnes å kansliet under expeditionstiden tillgänglig, anser jag mig icke kunna tillstyrka nu föreliggande förslag; dock anser jag mig icke böra undandraga mig att deltaga i granskningen af förslagets detaljbestämmelser.

Deremot hyser jag ej någon tvekan om lämpligheten deraf, att i hvarje domsaga anställas åtminstone en kommissionär med uppgift att förmedla beröringen mellan domaren och allmänheten, och redan genom denna enkla åtgärd torde i sjelfva verket rätt mycket af det, som med förslaget åsyftats, kunna uppnås.»

Justitierådet *Bohman*: »Att i hvarje domsaga kunde blifva inrättadt ett fast kansli, der den rättsökande allmänheten under viss tid hvarje sökendag hade tillfälle att, oberoende af domarens frånvaro, inlemna handlingar m. m., synes mig i hög grad önskvärdt. Äfven om det ej kan påvisas, att i något större antal fall svårare rättsförlust uppstått i följd deraf, att domaren, under det han befunnit sig på embetsresa, icke

kunnat af den rättsökande med erforderlig skyndsamhet anträffas, torde nemligen i allt fall synnerligen beaktansvärda svårigheter uppkomma för den rättsökande genom att domaren icke kan dagligen å viss tid träffas å sin vanliga embetslokal.

För att ett sådant kansli skall i allt väsentligt fylla det afsedda ändamålet synes mig ej vara nödvändigt, att det der anställda kanslibiträdet skall ega behörighet till domarebefattning. Fordran på juridisk bildning såsom kompetensvilkor för kanslibiträde skulle äfven tvifvelsutan medföra kostnader, som ej stode i rimligt förhållande till de fördelar, som derigenom kunde vinnas.

Jag anser mig på grund häraf böra i hufvudsak tillstyrka det förevarande förslaget.»

Justitierådet *Hellström*: »Uti motiven till nya lagberedningens förslag till lag om domsagas kansli framhålles såsom det hufvudsakligaste skälet för tillkomsten af samma förslag, att under nuvarande förhållanden, då säkerhet icke finnes att å viss tid och ort träffa domaren eller någon, som företräder hans ställe, den rättsökande skulle äfventyra icke blott att få vidkännas tidsförlust och kostnader utan äfven att viktiga rättigheter ginge förlorade, när dessa berodde på iakttagande af fatalietider.

Mig synes emellertid som om de sålunda uttalade farhågorna skulle vara i hög grad öfverdrifna. I verkligheten torde det nemligen icke under nuvarande förhållanden möta några svårigheter för den rättsökande allmänheten att få sina ärenden hos domaren uträttade; och skulle, hvilket jag håller för osannolikt, vid något enstaka tillfälle hafva inträffat, att fatalier gått förlorade därför, att domaren ej kunnat anträffas, torde sådant i lika om ej högre grad böra tillskrifvas den rättsökandes egen liknöjdhet och försummelse att ej i rätt tid uppsöka domaren som svårigheten att anträffa denne.

Förhållandena hafva numera utvecklat sig derhän, att aflägsset från domaren boende rättsökande för sina meddelanden med denne ofta, der så ske kan, anlita allmänna posten eller ock anförtro utförandet af sina uppdrag åt någon i domarens närhet boende kommissionär. Endast i viktigare frågor, då ett personligt sammanträffande med domaren anses nödigt, är det som de personligen uppsöka honom; och, utom det att, enligt gammal sed, häradshöfdingarne när som helst under dagens lopp äro tillgängliga för personer, som i embetsärenden besöka dem, torde i de allra flesta domsagor häradshöfdingarne numera hafva anslagit vissa timmar dagligen, då de hålla sitt s. k. kansli öppet för allmänheten och då de sjelfve, derest icke embetsförrättningar påkalla deras närvaro å annat

håll, äro att med säkerhet träffa. Derjemte draga nog häradshöfdingarne i allmänhet försorg derom, att då de i följd af tjensteförrättningar eller af annan orsak äro borta från hemmen och således icke i tillfälle att å sina vanliga embetsrum tillhandagå dem, som derstädes infinna sig, det å deras kanslilokaler finnes någon person att tillgå, som i sådana angelägenheter, som ej fordra häradshöfdingarnes personliga ingripande, kan betjena de besökande.

I sistnämnda fall, eller der under häradshöfdingens frånvaro någon inställer sig å hans embetslokal för att påkalla en embetsåtgärd af honom sjelf, hvilket fall väl hufvudsakligen gifvit anledning till förevarande lagförslag, är emellertid förslaget ingalunda tillfyllestgörande. Är man mån om att bereda de rättsökande full säkerhet att å viss bestämd tid och ort träffa domaren eller någon dennes ställföreträdare, bör man också i lika hög grad vara mån om, att dem beredes tillfälle att få sina angelägenheter fullt ut lika väl tillgodosedda, då de träffa domarens ställföreträdare som då de träffa domaren sjelf. Kan man ej tillförsäkra dem en sådan förmån, d. v. s. åt det s. k. kanslibiträdet gifva sådana kvalifikation, att det med samma befogenhet som domaren sjelf kan bedöma och med rättslig verkan afgöra hvarje till dess åtgärd hänskjutet ärende, synes mig vida bättre att låta de nu rådande förhållandena förblifva orubbade än att införa någonting nytt, som ej är betryggande. I detta afseende lemnar enligt mitt förmenande föreliggande förslag mycket öfrigt att önska. Den befogenhet, som förslaget inrymt åt kanslibiträdet, eller att utan hvarje pröfningsrätt allenast mottaga vad och andra på domarens pröfning ankommande framställningar för att, så att säga, lägga dem på hög till dess domaren i en oviss framtid kan blifva i tillfälle att sjelf underkasta dem vederbörlig handläggning och pröfning, synes mig allt annat än tillfredsställande.

I afseende å de brister, som i nu antydda hänseende synas mig vidlåda förslaget, och den osäkerhet för de rättsökande, som i följd deraf är att befara, hänvisar jag till justitierådet Billings anförande; och instämmer jag uti hvad i samma anförande blifvit såväl i dessa delar som i öfrigt mot förslaget anmärkt.

Då således, enligt mitt förmenande, en lagstiftning för det ändamål, förevarande lagförslag afser, icke i allmänhet kan anses vara af något verkligt behof påkallad, samt förslaget, i hvad angår det enda här ofvan angifna fall, då en förbättring i nu bestående förhållanden kan ifrågasättas, ingalunda är tillfyllestgörande, kan jag för min del icke tillstyrka, att nu föreliggande förslag lägges till grund för nådig proposition i ämnet; hvaremot jag i likhet med justitierådet Billing icke

har något att erinra mot ett lagstadgande om anställande i hvarje domsaga af en kommissionär med uppgift att förmedla beröringen mellan domaren och allmänheten.»

Justitierådet *Norberg*: »Förevarande förslag åsyftar att afhjelpa en, efter hvad jag föreställt mig, allmänneligen och länge känd och erkänd brist i lagstiftningen rörande förhållandet mellan våra underdomstolar å landet och den rättsökande allmänheten. Med allt erkännande deraf, att, såsom erfarenheten visat, olägenheterna af denna brist kunnat i väsentlig mån förebyggas eller minskas genom vederbörande domares af nit och omtanke frivilligt vidtagna anordningar, lär det dock ej kunna förbises, hurusom ämnets vikt fordrar, att den föreliggande frågan om allmänhetens tillträde hos domaren i embetsärenden varder genom lag på ett tidsenligt och för skilda orter någorlunda likformigt sätt reglerad.

Utan tvifvel hade det varit i alla hänseenden förmånligast, om den föreslagna lagen kunnat grundas på förutsättning, att kanslibiträdet måste vara i besittning af viss juridisk bildning; och de betänkligheter emot förslaget, som ur denna synpunkt yppats inom högsta domstolen, äro i allt fall af den betydelse, att de ej synas medgifva ett tillstyrkande af förslaget i dess helhet eller i oförändradt skick. Om man emellertid vid granskning af förslagets särskilda bestämmelser utgår — såsom vid förslagets uppgörande skett — från antagandet, att, med hänsyn till omkostnaderna, utsigt för närvarande ej förefinnes till erhållande af juridiskt kompetent kanslibiträde i hvarje domsaga, synes mig äfven under sådan förutsättning böra medgifvas, att de ifrågasatta bestämmelserna efter någon inskränkning i fråga om kanslibiträdets befogenhet samt vissa jemkningar i öfrigt skulle lända till beaktansvärdt gagn ej mindre för domaren, som, befriad från åtskilligt sysslande af nästan mekanisk art, kunde mera ostörd egnas åt viktigare embetsgöromål, än äfven för de personer, hvilkas ärenden hos domaren, såsom oftast är händelsen, bestode allenast i handlingars ingifvande eller uttagande, begäran om bevis med mera dylikt.

Vid sådant förhållande anser jag mig sakna skäl att afstyrka den föreslagna anordningen af domsagas kansli i andra delar än der omdömet för kanslibiträdets befogenhet blifvit utsträckt utöfver de gränser, som enligt mitt omdöme hufvudsakligen betingas deraf, att biträdet icke får antagas ega behörighet till bestridande af någon juridisk befattnings.»

Justitierådet *Herslow*: »Vore ringheten af den nytta, som den föreslagna anordningen af fast kansli med kanslibiträde skulle tillskynda

allmänheten, den enda eller hufvudsakligaste anmärkning, som med fog kunde framställas mot denna anordning, kunde i betraktande af den jemförelsevis obetydliga kostnad, som den nya institutionen komme att medföra, det ändock vara skäl att införlifva densamma med den bestående domstolsorganisationen. Men nu förhåller det sig så, att, såsom justitierådet Billing närmare utvecklat, införandet af kanslibitråde med så underhålliga kvalifikationer och så inskränkt befogenhet, som förslaget uppställer, kan på god grund antagas komma att just i sådana fall, der behovet af en dylik inrättning uppgifvits vara störst, lända snarare till skada än gagn åtminstone för den med lagen mindre förtrogna allmänheten. Der nemligen för bevakande af viss rättighet något skall inom utsatt tid hos domaren fullgöras, måste den rättsökande för närvarande känna sig ovilkorligt uppfordrad att i god tid före fatalietidens utgång uppsöka domaren i egen person och kan då på samma gång af domaren erhålla bestämdt besked, huruvida lagens kraf i nämnda hänseende blifvit behörigen iakttaget. Om något brister, kan detta vanligen inom fatalietiden kompletteras. Med den föreslagna anordningen deremot förledes lätteligen den rättsökande, i händelse vid hans besök å kansliet domaren icke befinner sig derstädes eller i närheten, att åsidosätta särskilda ansträngningar för domarens uppsökande och låta bero vid förhandlingen med kanslibiträdet, hvilken omständighet åter kan hafva till följd att, då domaren blir i tillfälle att granska hvad den rättsökande iakttagit, den afsedda rättigheten befinnes vara ohjelpigt förlorad. Den fara för rättsförlust, som förslaget härutinnan innebär — en fara, som ytterligare ökas derigenom, att domaren, om kanslibitråde hvarje söckendag finnes att träffa, icke i lika mån, som under nuvarande förhållanden, torde känna sig manad, att såvidt möjligt undvika företaget af embetsresa under tiden för vads erläggande — utgör enligt min uppfattning en så bestämd och så väsentlig olägenhet, att jag i likhet med justitieråden Billing och Hellström anser mig icke kunna tillstyrka, att ifrågavarande förslag lägges till grund för lagstiftning i berörda ämne; skolande detta dock icke hindra mig att ingå i granskning af förslagets detaljer.

Hvad beträffar det ifrågasatta anställandet af kommissionär med skyldighet att under tjenstemannaansvar gå allmänheten till handa i vissa uppgifna afseenden, tvekar jag icke att tillstyrka en sådan inrättning, vare sig förslaget i öfrigt står eller faller.»

I afseende å förslagets särskilda bestämmelser framställes följande anmärkningar.

1 §.

På det allmänheten städse måtte kunna ega kännedom om orten, der kansliet funnes, och de tider, å hvilka det hölles tillgängligt, ansåg *högsta domstolen* det vara nödigt, att genom jemkning af bestämmelserna i andra stycket af denna § tydligt föreskrefves, att ändring i sagda hänseenden ej finge ske, innan underrättelse derom blifvit i stadgad ordning kungjord.

3 §.

Justitierådet *Billing*, med hvilken justitierådet *Hellström* förenade sig, yttrade: »Under åberopande af hvad jag ofvan anført beträffande åtskilliga delar af denna § anser jag mig här endast böra erinra att, i händelse, på sätt af mig föreslagits, det moment, som inledes med orden »i fall, som afses i 7 § 2 mom. konkurslagen», uteslutes, berörda stadgande i konkurslagen bör undergå en mindre jemkning i öfverensstämmelse med hvad uti nya lagberedningens förslag i ämnet egt rum.»

Justitierådet *Bohman* anförde: »Efter vanligt juridiskt språkbruk innebär uttrycket »emottaga vad» att vad erbjudits och pröfvats lagligt, men vid jämförelse mellan förevarande § och sista punkten af 5 § framgår, att berörda uttryck här användes i annan betydelse. Vid sådant förhållande torde uttrycket böra utbytas mot ordalag, som tydligare angifva förslagets mening.

Då vadepenningar fått till kanslibiträdet aflemnas och detta der-vid handlat å domarens vägnar, synes en oerfaren rättsökande möjligen kunna få den föreställningen, att, såsom fallet är när domaren sjelf emottagit vadepenningarna, vadet är pröfvadt lagligt, så att han, ehuru han ej kan genast erhålla vadebevis, icke behöfver före vadetidens utgång hos domaren förvissa sig om att laga former iakttagits. Till förekommande af en sådan föreställning och deraf möjligen härflytande rättsförlust, synes böra stadgas, att kanslibiträdet skall hafva skyldighet att, när vadepenningar aflemnas, tillställa den vädjande sådant utdrag af diariet, som i 5 § sista punkten omförmäles, och detta utan att begäran derom af den vädjande framställes.

Enligt förslaget skall det åligga kanslibiträdet att, i fall som afses i 7 § 2 mom. konkurslagen, meddela föreläggande för gäldenär att afgifva förklaring öfver borgenärs ansökan om konkurs. Då emellertid

meddelandet af sådant föreläggande bör föregås af pröfning, huruvida ansökningen är stäld till orätt domstol eller annat hinder för dess upptagande förefinnes, samt en sådan pröfning ej kan anförtros åt ett kanslibitråde utan juridisk bildning, torde det moment i förevarande §, som börjar med orden »i fall, som afses» böra uteslutas.

Derest sådant uteslutande sker, torde 7 § 2 mom. konkurslagen böra undergå en mindre jemkning i öfverensstämmelse med hvad nya lagberedningens förslag i ämnet innehåller.»

Justitierådet *Norberg*, som instämde i hvad justitierådet *Billing* yttrat i fråga om befogenhet för kanslibitråde att utfärda stämning samt att i visst fall meddela föreläggande för gäldenär att afgifva förklaring öfver konkursansökan, ansåg bestämmelserna härom böra utgå.

Justitierådet *Herslow* biträdde den redan inom högsta domstolen gjorda hemställan om uteslutande af det moment i denna §, som inledes med orden »i fall, som afses i 7 § 2 mom. konkurslagen», samt om deraf föranledd jemkning af hvad i nämnda lagrum finnes stadgadt.

4 §.

Högsta domstolens ledamöter förenade sig om följande yttrande:

»Då i 3 § uttalas, att kanslibiträdet »handlar på domarens vägnar», lärar härmed enligt vanligt språkbruk förstås, att han uppträder såsom domarens ställföreträdare och att följaktligen hans åtgöranden, åtminstone i regel, ega samma giltighet, som vore de vidtagna af domaren sjelf. Vid sådant förhållande synes det vara onödigt och mindre lämpligt att ånyo i en sjelfständig § upprepa denna grundsats, i synnerhet då ej i omedelbart samband dermed angifvas de inskränkningar, den allmänna grundregeln är underkastad».

5 §.

Då kanslibiträdet uppenbarligen borde vara ej blott berättigadt utan jemväl pliktigt att på begäran meddela utdrag ur diariet, ansåg *högsta domstolen* denna mening böra uttryckas tydligare än i förslaget skett.

7 §.

Af samma skäl, som åberopats för uteslutande af 4 §, ansåg *högsta domstolen*, att de i slutet af första stycket förekommande orden »och vare det så gilt, som hade den förordnade sjelf det gjort», borde utgå.

Justitierådet *Hellström* yttrade vidare: »Då det i regel torde inträffa, att den person, åt hvilken anförtros förordnande att hålla sådan förrättning, som här afses, är anställd såsom biträde hos den domare, till hvilkens tjenstebefattning förrättningen hör, samt den förordnade således i de allra flesta fall är i tillfälle att sjelf förskaffa sig kändedom om hvad som å domsagans kansli kan rörande förrättningen hafva förekommit, hemställer jag, att §:ns sista stycke måtte ändras derhän, att domaren eller hans kanslibiträde tillförbindes gifva den förordnade sådant meddelande, som här afses, allenast för det fall, att denne är boende å annan ort än domaren eller eljest icke i tillfälle att taga del af det å kansliet förda diariet.»

8 §.

Justitierådet *Bohman*, med hvilken justitierådet *Hellström* instämde, yttrade:

»Då förslaget innefattar uttrycklig bestämmelse att klagan ej må föras deröfver, att kanslibiträde meddeladt förordnande återkallas, men motsvarande bestämmelse saknas i fråga om meddelande af sådant förordnande, kan möjligen deraf dragas den slutsats, att klagan må föras af den, som är missnöjd med ett meddeladt förordnande. Då denna tolkning säkerligen icke öfverensstämmer med förslagets mening, bör den förebyggas genom en redaktionsförändring.»

9 §.

Justitieråden *Herslow*, *Hellström*, *Billing* och *Bohman* förenade sig om följande yttrande:

»Stadgandet i förevarande §, att jemväl qvinna må förordnas till kanslibiträde, innebär, att qvinna äfven må utfärda stämning. I detta afseende står emellertid förslaget i uppenbar strid mot stadgandet i 3 § af den utaf Kongl. Maj:t den 10 juli 1899 utfärdade lag angående ändrad lydelse af 11 kapitlet rättegångsbalken, enligt hvilket stadgande till stämningsutgifvare må förordnas endast män; och då det ingalunda synes lämpligt att redan nu göra afvikelse från nämnda nyss promulgerade lag, samt det jemväl ur andra synpunkter torde vara synnerligen olämpligt att åt qvinna anförtro sådant uppdrag som att vara kanslibiträde, hemställes, att hvad förslaget i sådant hänseende innehåller måtte uteslutas.»

10 §.

Justitierådet *Bohman* yttrade: »Då någon bestämmelse om forum för åtal mot kanslibitråde för tjenstefel ej finnes upptagen i förslaget, torde meningen vara, att biträdet skall åtalas vid den underrätt, inom hvars domvärjo felet blifvit begånget. Det skulle således ofta nog komma att inträffa, att en domare skulle nödgas döma öfver en förseelse begången af en hans ställföreträdare i tjensten. Detta torde ingalunda vara lämpligt och det synes kunna ifrågasättas, huruvida icke till förekommande deraf det borde stadgas, att kanslibitråde i hvarje fall skall för forseelse i tjensten svara inför rådstufvurätt.»

Justitierådet *Hellström* anförde: »Lika med justitierådet *Bohman* anser jag det olämpligt, att forum för åtal mot kanslibitråde rörande fel i tjensten är häradsrätt; men icke heller rådstufvurätt synes mig lämpligen böra vara rätt domstol för dylikt åtal. Jag håller nemligen före, att då kanslibitråde i sin tjenst handlar å domarens vägnar följdriktigast är, att kanslibiträdet för tjenstefel äfven åtalas vid samma domstol, der domaren, som han företräder, har att för embetsförseelser svara, d. v. s. i hofrätt. Häremot kunna visserligen med hänsyn till den ringa kompetens, förslaget fordrar hos kanslibiträdet, befogade anmärkningar vara att framställa, men synes mig som om sådana anmärkningar drabba just det felaktiga hos förslaget att ej hos kanslibiträdet fordra juridisk bildning samt sålunda än ytterligare ådagalägga den origtiga ståndpunkt förslaget i detta hänseende intager.»

11 §.

Justitierådet *Bohman* yttrade: »Att tillåta, det samma person, som i egenskap af kommissionär har att å kansliet tillhandagå rättsökande med uppdrags utförande, också skall i sin befattning såsom domarens ställföreträdare ega vitsorda, huruvida stadgad ordning och tid iakttagits vid uppdragets utförande, synes mig icke tillrådligt. Jag afstyrker därför den föreslagna bestämmelsen att till kommissionär må kunna antagas kanslibitråde eller dess suppleant.»

Justitieråden *Herslow* och *Norberg* hemstälde på de af justitieråden *Billing* och *Bohman* anförda skäl, att den föreslagna bestämmelsen att till kommissionär må kunna antagas kanslibitråde eller dess suppleant måtte utbytas mot ett stadgande, som innebure uttryckligt hinder för de ifrågavarande uppdragens förenande hos samma person.

2:o) *Förslaget till lag om ändrad lydelse af vissa §§ i konkurslagen.*

69 §.

Justitierådet *Billing* yttrade: »Då å inställelsedagen i konkurs rådrum begäres för granskning af anmälda fordringar, skola, enligt 71 § konkurslagen, bevakningshandlingarne under skriftvexlingstiden genom rättens ombudsmans försorg tillhandahållas parterna, och i följd häraf öfverlemnar domaren handlingarne eller åtminstone det ena exemplaret af dem till ombudsmannen. Då nu i det föreslagna andra mom. af 69 § intagits en bestämmelse, att, derest hinder mött att å inställelsedagen anmäla bevakningshandlingar, som förut blifvit till kansliet ingifna, jemväl dessa skola till rättens ombudsman öfversändas, så synes ett dylikt tillvägagående lätteligen kunna leda till förveckling derigenom, att dessa handlingar blifva med de i rätt tid anmälda sammanblandade. I öfrigt synes ändamålet med de försenade bevakningshandlingarnes öfversändande vara något oklart, då enligt stadgandets lydelse rättens ombudsman åligger, ej att fortskaffa handlingarne till borgenären, utan allenast att meddela honom underrättelse derom att handlingarne icke blifvit å inställelsedagen anmälda. För undvikande af onödig omgång lär lämpligen kunna så anordnas, att bevakningshandlingarne tills vidare kvarblifva hos domaren; att underrättelse derom, att handlingarne ej blifvit å inställelsedagen anmälda och att förty, derest fordringsanspråket fullföljes, efterbevakning är af nöden, genom rättens ombudsman i den föreslagna ordningen tillställas borgenären; samt att i detta fall efterbevakning må anses gjord derigenom, att borgenär till domaren ingifver skriftlig anmälan om sin önskan, att den förut anmälda bevakningen må såsom efterbevakning behandlas.»

Justitierådet *Herslow* var ense med justitierådet *Billing* beträffande den af honom föreslagna anordningen i afseende å bevakningshandlingar, som före inställelsedagen ingifvits till kansliet, men icke kunnat å nämnda dag föredragas.

73 §.

Justitierådet *Bokman* yttrade: »Att ålägga rättens ombudsman att lemna borgenär, mot hvars bevakning jäf gjorts, underrättelse om jäfvet innehåll torde, i betraktande af den ofta förekommande svårigheten att korrekt återgifva jäfsanmärkningens innehåll och den skada,

ett dervid begånget fel kan medföra, ej vara att tillstyrka. Ombudsmannens åliggande uti ifrågavarande hänseende bör därför inskränkas till meddelande om att jäf gjorts, om orten hvarest handlingarne hållas parterna till handa samt om tiden och stället för sammanträdet inför ombudsmannen.

För det fall att borgenär stält ombud för sig torde underrättelsen böra tillsändas detta i stället för borgenären sjelf.»

Justitierådet *Billing*, med hvilken justitieråden *Hellström*, *Norberg* och *Herslow* instämde, anförde: »Att den redan nu på många håll iakttagna, gagneliga plägseden, att borgenär, mot hvars bevakning jäf gjorts, om förhållandet erhåller underrättelse genom rättens ombudsman, varder i lagen såsom allmänt gällande regel fastslagen, lär ej kunna anses annat än såsom synnerligen välbetänkt. Deremot måste jag för min del betvifla lämpligheten deraf, att underrättelsen skall angifva jäfvets innehåll, nemligen för så vidt detta stadgande ej skall anses innefatta skyldighet för rättens ombudsman att ord för ord återgifva jäfvet. Att meningen emellertid ej är sådan, framgår af de begagnade ordalagen, och en dylik skyldighet kunde måhända ock i vissa fall blifva mer än skäligt betungande för rättens ombudsman. Men att uppdraga åt honom att i omskrifning och förkortning framställa jäfvet synes kunna hafva rätt betänkliga följder. Uppenbarligen kommer nemligen i regeln borgenären att nöja sig med den erhållna redogörelsen och rätta sitt görande och låtande derefter. Nu visar emellertid erfarenheten, hurusom ofta nog jäf emot bevakningar äro affattade i så sväfvande och tvetydiga ordalag, att det, helst för den, som ej besitter ett högre mått af juridisk insigt och erfarenhet, erbjuder rätt stora svårigheter att gifva dem deras rätta tydning. I betraktande häraf torde — för den händelse det ej anses lämpligt att ålägga rättens ombudsman skyldighet att tillställa borgenär ordagrann afskrift af jäf mot hans bevakning — rådligast vara att inskränka hans åliggande till att meddela underrättelse derom, att jäf mot bevakningen förekommit.

Stundom äro jäfsanmärkningar så allmänt hållna, att de icke hänföra sig till någon viss bevakning, såsom då yrkande göres att olaga beräknad ränta eller begärd förmånsrätt, som saknar stöd i lag, ej må godkännas. För sådan händelse torde ifrågavarande stadgande ej vara afsedt, och det synes derföre lämpligt att genom någon jemkning af uttrycken tydligt angifva, att underrättelsepligten gäller allenast jäf, som afser viss bevakning.

Slutligen hemställes, huruvida ej för det fall, att borgenär för sin rätts bevakande stält ombud, underrättelse om jäf borde meddelas

detta i stället för borgenären sjelf. Lämpligheten af en dylik föreskrift framträder särskildt i fråga om borgenär, som är boende å utrikes ort.»

3:o) *Förslaget till lag angående ändrad lydelse af 27 § i lagen om boskilnad den 1 juli 1898.*

Högsta domstolen lemnade detta förslag utan anmärkning.

4:o) *Förslaget till lag om ändrad lydelse af 9 § i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862.*

Högsta domstolen lemnade detta förslag utan anmärkning.

5:o) *Förslaget till lag angående ändrad lydelse af 11 och 12 §§ i förordningen om tioårig preskription och om årsstämmning den 4 mars 1862.*

12 §.

Då syftet med den föreslagna ändringen uppenbart vore allenast, att borgenär, som till domsagans kansli ingifvit anmälan om sin fordran så sent, att densamma ej kunde blifva å inställelsedagen föredragen, skulle hafva förlorat sin talan mot gäldenär, som vore i god tro, men de använda ordalagen innebure, att enahanda påföljd skulle inträffa i fråga om hvarje än så tidigt anmäld fordran, i händelse den af någon anledning, t. ex. förbiseende, råkade att icke blifva å inställelsedagen föredragen, hemställde *högsta domstolen* om en redaktionsändring, som åt den åsyftade meningen gäfvade ett tydligare uttryck.

Ex protocollo
Aug. von Hartmansdorff.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fre-
dagen den 29 november 1901*

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern friherre VON OTTER,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: ANNERSTEDT,
 herr VON KRUSENSTJERNA,
 grefve WACHTMEISTER,
 CLAËSON,
 CRUSEBJÖRN,
 ODELRERG,
 HUSBERG,
 PALANDER,
 HAMMARSKJÖLD,
Justitieråden: HELLSTRÖM,
 WESTRING.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Annerstedt anmälde i underdånighet:

Högsta domstolens genom note ur protokollet öfver justitiedepartementsärenden för den 28 april 1899 inhemtade utlåtande öfver de vid samma protokoll fogade förslag till:

- 1) lag om domsagas kansli;
- 2) lag om ändrad lydelse af vissa §§ i konkurslagen;

3) lag angående ändrad lydelse af 27 § i lagen om boskilnad den 1 juli 1898;

4) lag om ändrad lydelse af 9 § i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862; samt

5) lag angående ändrad lydelse af 11 och 12 §§ i förordningen om tioårig preskription och om årsstämming den 4 mars 1862.

Efter att hafva redogjort för utlåtandets innehåll anförde departementschefen:

»Såsom af den lemnade redogörelsen framgår, hafva de anmärkningar, som inom högsta domstolen af särskilda ledamöter riktats mot hufvudgrunderna i den föreslagna lagen om domsagas kansli, hufvudsakligen gått ut derpå, att anställandet af ett kanslibitråde med så ringa kvalifikationer och så inskränkt befogenhet, som i förslaget förutsätts, endast i mycket ofullständig grad skulle afhjelpa nu rådande olägenheter, men kunde befaras komma att stundom, då det gälde viktiga intressen, medföra rättsförlust för allmänheten.

Otvifvelaktigt skulle det i flera hänseenden vara fördelaktigt, om man kunde fordra juridisk bildning såsom kompetensvilkor för kanslibiträdet och i sammanhang dermed utvidga biträdets befogenhet, men å andra sidan torde, såsom en ledamot i högsta domstolen yttrat, uppställandet af en sådan fordran komma att medföra kostnader, som ej stode i rimligt förhållande till de fördelar, som derigenom kunde vinnas. I allt fall lär det med hänsyn till kostnaderna icke finnas någon utsigt att för närvarande kunna genomföra en lagstiftning i ämnet med ovilkorlig fordran på sådana kvalifikationer hos kanslibiträdet. Frågan synes därför endast vara, huruvida icke redan en anordning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad förslaget innehåller skulle medföra så stort gagn, att den är förtjent af att vinna godkännande. Att den nuvarande bristen på bestämmelser i ämnet kan medföra betydande olägenheter, lär det vara obestridligt och har af nya lagberedningen i motiven till dess förslag till lag angående domsagas kansli närmare framhållits. Äfven om dessa olägenheter hittills ej visat sig i något mera afsevärdt omfång, torde dock de fall, i hvilka rättsökande gått förlustiga sin rätt, därför att domaren ej kunnat anträffas, icke vara så sällsynta, som man stundom velat påstå.

Såsom framgår af de yttranden öfver nya lagberedningens ofvanberörda förslag, som på sin tid infordrades från, bland andra, härads-höfdingarne i riket, hvilkas sakkunskap i denna fråga icke torde kunna bestridas, hade det långt öfvervägande flertalet af dem icke något att

erinra mot förslagets hufvudgrunder, hvilka öfverensstämde med det nu förevarande förslagets, särskildt derutinnan att juridisk bildning icke uppstälts såsom kompetensvilkor för kanslibiträdet. I flera af dessa yttranden framhölls äfven, att en lagstiftning i den riktning förslaget innehöll vore af behovet påkallad. Så har af åtskilliga härads höfdingar uttalats, att det icke torde med fog kunna bestridas, att verkligt behof förefunnes för införande af bestämmelser, hvarigenom visshet bereddes rättsökande att kunna under bestämd tid hvarje dag å domsagas kansli träffa domaren eller någon, hvilken egde behörighet att å hans vägnar emottaga och utlemna handlingar med mera dylikt. Under förhandlingarne vid innevarande års riksdag angående lagen om vissa ändringar i rättegångsbalken anfördes ock från skilda håll exempel på rättsförlust, som tillskyndats parter, derigenom att de i följd af domarens frånvaro icke kunnat inom lagstadgad tid erlagga vad.

De bestämmelser i det föreliggande förslaget, hvilka inom högsta domstolen väckt betänkligheter såsom egnade att för allmänheten medföra fara för rättsförlust, synas hufvudsakligen vara dels stadgandet att lagligheten af vad, som kanslibiträdet mottagit, efteråt skall prövas af domaren, och dels föreskrifterna i 6 §, att der någon på domaren ankommande åtgärd skall vidtagas inom viss tid efter det ärende inkommit, tiden är att räkna från den dag, då domaren egt tillfälle att taga kännedom om ärendet, samt att, der åtgärden skall vidtagas å viss, redan bestämd dag, på sakegarens eget äfventyr skall komma, om domaren ej blir i tillfälle att taga kännedom om ärendet så tidigt, att åtgärden kan å den bestämda dagen vidtagas.

Väl må det medgifvas, att fall kunna inträffa, då, på sätt anmärkt blifvit, af dessa bestämmelser kan komma att föranledas rättsförlust, men faran härför torde dock af flera skäl vara ganska ringa. I förslagets sista paragraf föreskrifves uttryckligen att, genom hvad i förslaget är stadgad, ej göres någon inskränkning i domares skyldighet att i embetsärenden sjelf tillhandagå rättsökande. Man torde därför kunna antaga att, äfven efter införandet af kanslibiträden, domaren kommer liksom hittills att, der han ej är af laga förfall hindrad, i allmänhet dagligen vara tillgänglig för de rättsökande och genast taga befattning med ärenden, som påkalla någon åtgärd af honom sjelf. Vidare innehålles i 6 §, att det åligger domaren att dagligen eller, der till följd af embetsresa eller annan laga orsak, hinder därför möter, så snart hindret upphört, taga del af det utaf kanslibiträdet förda diariet samt derefter med inkomna ärenden vidtaga den åtgärd, som på domaren ankommer. Häraf torde följa, att den ofvan anmärkta föreskriften

att, derest sådan åtgärd skall vidtagas inom viss tid efter det ärendet inkommit, tiden räknas från den dag domaren egt tillfälle att taga kännedom om ärendet, i allmänhet icke kommer att vålla något afsevärdt uppskof med åtgärdens vidtagande. För öfrigt lärers väl i de större domsagorna, der domaren har minst två juridiskt bildade biträden, regeln blifva, att ett af dem förordnas till kanslibitråde; och äfven beträffande de mindre domsagorna, der sådan anordning ej blifver möjlig, torde man med allt fog kunna antaga, att domaren tillser, att ej annan erhåller förordnande som kanslibitråde än den, som är nog förfaren att kunna nöjaktigt fullgöra de skäligen enkla göromål, som enligt förslaget skulle åligga sådant biträde. Föreskriften att, der åtgärd skall vidtagas å viss vid ärendets inkommande redan bestämd dag, det kommer på sakegarens eget äfventyr, om domaren ej blifver i tillfälle att om ärendet taga kännedom så tidigt, att åtgärden kan å den bestämda dagen vidtagas, är dessutom uppenbarligen icke föranledd af någon bristande kompetens hos kanslibiträdet utan nödvändig göres deraf, att domarens embetsförrättningar hållas å olika platser och att det således stundom måste inträffa, att den åtgärd, som bör vidtagas med inkommande ärende, skall ske å annan ort än der kansliet är beläget. I dylikt fall kan det tydligen lätt inträffa att, äfven om ärendet inkommer å kansliet inom den bestämda tiden, åtgärden ändock ej kan då vidtagas. Så måste ju i regel förhållandet blifva, om domaren vid ärendets inkommande redan afrest till förrättningsplatsen. Ett stadgande sådant som det föreslagna blifver därför erforderligt, hvilken kompetens man än fordrar hos kanslibiträdet.

I betraktande af hvad nu blifvit anfördt, synas de betänkligheter, som inom högsta domstolen uttalats mot förslagets hufvudgrunder, ej böra föranleda någon ändring deri.

Med anledning af hvad i öfrigt blifvit inom högsta domstolen vid de särskilda lagförslagen erinradt, hafva desamma funnits böra i vissa delar jemkas.

Sålunda har beträffande förslaget till lag om domsagas kansli i 1 § föreskrifvits, att vid förändring af platsen för kansliet eller tiden, då det hålles tillgängligt, underrättelse derom skall kungöras minst 14 dagar innan förändringen sker. I 2 § har uttryckligen utmärkts, att å tid, då kansliet skall hållas tillgängligt, antingen domaren eller kanslibiträdet ovilkorligen skall vara der tillstädes.

Då högsta domstolens samtliga ledamöter funnit det icke böra anförtras kanslibiträdet att i fall, som afses i 7 § 2 mom. konkurslagen, meddela föreläggande för gäldenär att afgifva förklaring öfver borge-

närs ansökan om konkurs, har stadgandet i 3 § om behörighet för kanslibiträdet i sådant afseende uteslutits. I sammanhang dermed torde det, såsom ock i högsta domstolen erinrats, blifva nödigt vidtaga sådan jemkning i nämnda moment af konkurslagen, att tiden för ingifvandet af bevis om ansökningens delgifvande med gäldenären skall räknas från det föreläggandet meddelades och ej från det ansökningen gjordes.

För undvikande af upprepning har ur 3 § uteslutits hvad der uttalats om att kanslibiträdet handlar på domarens vägnar, hvarjemte i 4 § tillagts en hänvisning till de i förslaget stadgade undantag från den i paragrafen uttalade regeln, att kanslibiträdets åtgöranden ega samma giltighet som vore de vidtagna af domaren sjelf.

I 5 § har i enlighet med gjord anmärkning vidtagits sådan jemkning, att der tydligen utsäges, att kanslibiträdet är pliktigt att meddela utdrag af diariet. Med anledning af den inom högsta domstolen uttalade farhågan, att en oerfaren rättsökande, som aflemnat vade pennningar till kanslibiträdet, möjligen kunde få den föreställningen, att vadet vore pröfvadt lagligt, har vidare i 5 § föreskrifvits, att, då kanslibiträdet mottager vad, utdrag af diariet, ehvad begäran derom framställes eller ej, skall utan afgift meddelas och deri tilläggas erinran att, der vadet af domaren pröfvas lagligt, vadebevis af honom utfärdas.

Vid 9 § hafva fyra af högsta domstolens ledamöter ansett, att stadgandet om qvinnas behörighet att erhålla förordnande såsom kanslibiträde borde uteslutas. Denna uppfattning kan jag icke dela. I flera domsagor torde nemligen förhållandet vara sådant, att domaren har qvinligt skrifbiträde, som förvärfvat nog förfarenhet att kunna tjenstgöra såsom kanslibiträde eller åtminstone såsom suppleant upprätthålla befattningen för kortare tider, under det att det ofta skulle vara för enadt med stor svårighet att anskaffa en för befattningen lämplig man. Också har det öfvervägande flertalet af häradshöfdingarne icke haft något att erinra mot ifrågavarande stadgande. Den bestämmelse, som genom lag den 14 juni innevarande år infördes i 26 kap. 1 § rättegångsbalken om skyldighet för häradshöfding att skriftligen förordna någon, hos hvilken vädjas må, då häradshöfdingen ej träffas i sin bostad, är ock så affattad, att något hinder för häradshöfdingen icke finnes att lemna detta uppdrag åt qvinna.

Med anledning af de betänkligheter, som inom högsta domstolen uttalats mot det föreslagna stadgandet, att kanslibiträde eller dess suppleant skulle kunna förordnas till kommissionär vid kansliet, har jag ansett nämnda stadgande icke böra bibehållas. Vid sådant förhållande saknas emellertid anledning att i förevarande lag meddela några be-

stämmelser om anställandet af kommissionär; och har i följd häraf 11 § i det remitterade förslaget uteslutits.

Hvad vidkommer förslaget till lag om ändrad lydelse af vissa §§ i konkurslagen hafva de inom högsta domstolen framställda anmärkningar i hufvudsak iakttagits. Då den ändring i 142 § konkurslagen, som i det remitterade förslaget afses, redan blifvit genomförd medelst lag den 5 juli innevarande år, har denna § ur förslaget uteslutits.

Hvad af högsta domstolen blifvit anmärkt mot den föreslagna lydelsen af 12 § i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämmning synes enligt min uppfattning icke böra föranleda någon ändring i förslaget. Det synes mig nemligen vara i full öfverensstämmelse med ändamålet med årsstämmningsförfarandet, att en borgenär, hvilkens fordran icke blifvit å inställelsedagen föredragen och således icke omförmäles i det dervid förda protokoll, skall hafva förlorat sin talan mot gäldenär, som är i god tro. Är orsaken dertill att fordringen icke blifvit föredragen att söka i någon försummelse hos domaren eller kanslibiträdet, eger borgenären tydligen att kräfva skadestånd af den försumlige.

Slutligen tillåter jag mig erinra, att de föreslagna bestämmelserna om domsagas kansli påkalla upphäfvande af hvad 26 kap. 1 § rättegångsbalken enligt dess lydelse i lagen den 14 juni 1901 innehåller om skyldighet för häradshöfding att förordna någon, hos hvilken må vädjas, då häradshöfdingen ej träffas i sin bostad; och torde framdeles särskildt förslag om sådan ändring af nämnda lagrum få för Eders Kongl. Maj:t framläggas, likasom det för genomförande af lagen om domsagas kansli erforderliga anslag torde få i sammanhang med regleringen af andra hufvudtitelns stat för Eders Kongl. Maj:t anmälas.»

Departementschefen uppläste härefter i enlighet med det afgifna yttrandet affattade förslag till

- 1) lag om domsagas kansli;
- 2) lag om ändrad lydelse af vissa §§ i konkurslagen;
- 3) lag angående ändrad lydelse af 27 § i lagen om boskilnad den 1 juli 1898;
- 4) lag om ändrad lydelse af 9 § i förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo; samt
- 5) lag angående ändrad lydelse af 11 och 12 §§ i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämmning;

och hemställde departementschefen, att förslagen måtte, jemlikt 87 §

regeringsformen, genom nådig proposition för Riksdagen till antagande framläggas.

Justitierådet Hellström hänförde sig till hvad han vid ärendets behandling i högsta domstolen yttrat, i den mån det ej vid förslagens omarbetning vunnit beaktande.

Justitierådet Westring åberopade det vid förslagens granskning i högsta domstolen af justitierådet Billing afgifna yttrande i de delar, hvori de nu framlagda förslagen afveke från de i samma yttrande uttalade åsigter.

Statsrådets öfrige ledamöter biträdde föredragande departementschefens hemställan.

Med bifall till denna hemställan tacktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till Riksdagen skulle aflåtas nådig proposition i ämnet, af den lydelse bilagan litt. B vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo
Aug. von Hartmansdorff.